

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

EKONOMICKÁ FAKULTA

Studijní program: N6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Obchodní podnikání

Katedra: Ekonomiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Náklady a změna objemu výroby

Vedoucí diplomové práce:
Ing. Martina Novotná, Ph.D.

Autor diplomové práce:
Bc. Kateřina Horejšová

2011

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 10. 4. 2011

.....

Bc. Kateřina Horejšová

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala **Ing. Martině Novotné Ph.D.** za odborné vedení a všestrannou pomoc při vypracování diplomové práce.

Dále děkuji majiteli podniku, panu **Ing. Ladislavu Štěrbovi** za poskytnutí informací a vytvoření dobrých podmínek pro vypracování práce.

Obsah

1. Úvod	7
2. Význam sledování nákladů v podniku	9
<i>v souvislosti s objemem výroby</i>	9
3. Klasifikace nákladů a jejich evidence	10
3.1. Definice nákladů	10
3.2. Pojetí nákladů	10
3.3. Klasifikace nákladů	12
3.3.1. Náklady podle výkazu zisku a ztráty (druhovému třídění nákladů).....	12
3.3.2. Účelové třídění nákladů	15
3.3.3. Členění nákladů v manažerském účetnictví	17
3.3.4. Náklady ve vztahu k objemu výroby	18
3.4. Evidence nákladů	22
3.5. Nákladové funkce	23
3.6. Stanovení nákladových funkcí	25
3.6.1. Klasifikační analýza.....	26
3.6.2. Metoda regresní a korelační analýzy.....	26
3.6.3. Grafická metoda.....	26
3.6.4. Metoda dvou období	27
3.6.5. Technologická metoda	27
3.7. Nástroje řízení nákladů	28
3.7.1. Technickohospodářské normy	28
3.7.2. Kalkulace	29
3.7.3. Rozpočetnictví	29
4. Faktory ovlivňující velikost nákladů	30
5. Měření efektivity vynaložených nákladů resp. vložených výrobních faktorů ..	34
5.1. Základ finančního řízení v podniku	34
5.2. Efektivnost a hospodárnost obecně	35
5.3. Ekonomická efektivnost, účinnost	36
5.4. Vztah mezi rentabilitou výnosů (výnosností), nákladovostí a rentabilitou nákladů	40
5.5. Hodnocení efektivity vlastních nákladů	41
6. Provozní páka a její vliv na vztahy mezi základními ekonomickými veličinami ..	44
6.1. Základní ekonomické veličiny	44
6.2. Provozní páka	44
6.3. Stupeň provozní páky	46
6.4. Analýza bodu zvratu(Break Event Points Analysis)	46

7. Charakteristika zvoleného podniku zejména z hlediska vývoje nákladů a objemu výroby.....	49
7.1. Metodika.....	49
7.2. Charakteristika společnosti	51
8. Vývoj nákladů společnosti	54
8.1. Druhé členění nákladů	54
8.2. Členění nákladů podle vztahu k objemu výroby	56
8.3. Tržby společnosti S-Tisk, s. r. o.....	57
8.4. Objem výroby	59
9. Analýza efektivnosti vynaložených nákladů ve vybraném podniku	62
9.1. Ukazatel nákladovosti v jednotlivých letech rentabilita nákladů.....	62
10. Zhodnocení dopadu změny objemu výroby na výsledky hospodaření podniku..	65
10.1. Stanovení nákladových funkcí s různorodou produkcí v jednotlivých letech....	65
10.2. Dopad změny tržeb na hospodaření podniku.....	67
10.3. Výpočet stupně provozní páky	69
11. Závěr	72
Seznam použité literatury	77
Seznam obrázků	79
Seznam tabulek	79
Seznam grafů	80
Seznam příloh.....	81

1. Úvod

Nedílnou součástí ekonomiky podniku jsou náklady. Náklady, výnosy, výsledek hospodaření a jejich sledování patří ke každodenním činnostem manažerů každého podniku.

Tématem diplomové práce jsou „Náklady a změna objemu výroby“.

Diplomová práce je rozdělena na dvě větší části, a to na část teoretickou, nebo-li literární rešerši, a na část praktickou, která je aplikací teoretické části na zvolený podnik z jihočeského kraje.

Jelikož tématem této práce jsou náklady a změna objemu výroby, v samém úvodu teoretické části bude nezbytné náklady definovat. Definice nákladů je v literatuře opravdu mnoho, v této práci budou vybrány jen nejdůležitější z nich. Druhý bod literární rešerše se bude zabývat pojetím nákladů, jejich klasifikací dle různých hledisek a evidencí nákladů. Velmi důležitým bodem bude zpracování nákladových funkcí, které s náklady úzce souvisí. Dojde k popsání různých metod využívajících se ke stanovení těchto funkcí. V souvislosti s náklady nelze opomenout zmínit nástroje řízení nákladů a faktory, které náklady ovlivňují. V předposledním bodu teoretické části bude zmíněna problematika měření efektivnosti nákladů, vysvětlení pojmu efektivnost, způsoby a vzorce využívající se k měření efektivnosti a vztah mezi nákladovostí, rentabilitou nákladů a rentabilitou výnosů. Na tuto část bude navazovat provozní páka a její vliv na vztahy mezi základními ekonomickými veličinami. Zaměříme se zde na výpočet stupně provozní páky, který definuje, jak změna objemu výroby ovlivní zisk společnosti. S provozní pákou souvisí také bod zvratu, který zde bude také definován. Uvedeny budou výpočty a vzorce, jak tento bod zjistit a vypočítat. Literární rešerši budou doprovázet grafy související vždy s daným bodem.

Na začátku praktické části dojde k charakterizování mnou zvoleného podniku z jihočeského kraje, a to zejména z hlediska nákladů, objemu výroby a jiných ukazatelů charakterizující tento podnik. Vývoj nákladů bude uveden z hlediska druhového a z hlediska vztahu k objemu výroby. Další charakteristikou nezbytnou pro výpočty v mé práci bude vývoj tržeb a objem výroby. Objem výroby bude znázorněn počtem vyráběných kusů jednotlivých druhů výrobků v jednotlivých letech. Z tohoto vývoje je patrné, kdy společnost dostávala nejvíce zakázek a ve kterém roce naopak natolik neprosperovala. Velmi důležitým bodem bude analýza efektivnosti nákladů, ve které jsme počítali ukazatel nákladovosti. V souvislosti s touto problematikou bude uvedena také rentabilita aktiv, rentabilita nákladů a rentabilita výnosů, které jsou jedním ze způsobů, jak zhodnotit efektivnost vynaložených nákladů. V teoretické části bude pojednáno o nákladových funkcích. Tento bod teoretické části bude také aplikován na mnou zvolený podnik. Jelikož společnost, na kterou je tato práce vypracovávána, nevyrábí pouze jeden druh výrobků, budou nákladové funkce stanoveny pro různorodou produkci. V souvislosti s nákladovými funkcemi dojde k vytvoření tzv. modelové situace, která zobrazuje změnu důležitých ukazatelů (rentabilita aktiv, rentabilita vlastního kapitálu a zisk) při změně tržeb o určité procento. Touto změnou se rozumí zvýšení tržeb o 10 a 15 % a snížení tržeb o 10 %. V posledním bodu praktické části jsme se zabývali výpočtem stupně provozní páky a jeho zhodnocením.

V závěru práce dojde k zhodnocení celkového stavu společnosti, zdůraznění nepříznivých vlivů na hospodaření podniku a doporučení různých opatření pro zlepšení situace.

2. Význam sledování nákladů v podniku v souvislosti s objemem výroby

Náklady, výnosy a především hospodářský výsledek patří k nejdůležitějším charakteristikám hospodaření každého podniku. Jsou proto předmětem každodenního zájmu manažerů (Synek, 2003).

3. Klasifikace nákladů a jejich evidence

3.1. Definice nákladů

V každé z literatur najdeme podobnou, avšak ne úplně stejnou definici nákladů. Definice nákladů existuje v literatuře opravdu mnoho. Zde jsou uvedeny některé z nich:

Náklady jsou definovány jako snížení ekonomického prospěchu, ke kterému došlo formou zvýšení závazků nebo úbytkem či snížením užitečnosti (hodnoty) aktiv, a které vedlo ke snížení vlastního kapitálu jiným způsobem, než rozdělením prostředků mezi vlastníky (Dvořáková, 2009).

V jiné literatuře jsou ekonomické náklady definovány jako to, co bylo skutečně obětováno („náklady jsou v penězích vyjádřené oběti na statcích a výkonech, učiněné pod zorným úhlem dosažení většího užitku). Charakterizují tedy nejen to, co bylo zapláceno, ale vše, co bylo obětováno (Synek, 2000).

Náklady jsou také spotřebovávané výrobní faktory, oceněné v peněžní jednotce (Kavan, 2002).

3.2. Pojetí nákladů

V praxi máme dvojí pojetí nákladů: jedno ve finančním účetnictví, které je určeno pro externí uživatele. Druhé ve vnitropodnikovém (manažerském) účetnictví, kterého využívají manažeři v řízení (Synek, 2000).

Ekonomická teorie definuje náklady podniku jako peněžně oceněnou spotřebu výrobních faktorů včetně veřejných výdajů, která je vyvolána tvorbou podnikových výnosů. Účetní pojetí nákladů tuto obecnou definici zhruba odráží: účetními náklady je spotřeba hodnot (snížení hodnot) v daném období zachycené ve finančním účetnictví (Synek, 2000).

Ve finančním účetnictví se náklady vymezují jako úbytek ekonomického prospěchu, který se projevuje poklesem aktiv nebo přírůstkem dluhů a který

v hodnoceném období vede ke snížení vlastního kapitálu (jiným způsobem, než je výběr kapitálu vlastníky) (Král, 2006).

V manažerském účetnictví se vychází z charakteristiky nákladů jako hodnotově vyjádřeného, účelného vynaložení ekonomických zdrojů podniku, účelově souvisejícího s ekonomickou činností (Král, 2006).

V literatuře o manažerském účetnictví je uvedeno, že finanční pojetí chápe náklady jako spotřebu ekonomických zdrojů, jež souvisejí s reálným tokem peněz, který může probíhat bezprostředně při spotřebě ekonomických zdrojů (proběhl v minulosti či proběhne v budoucnosti) a předpokládá ocenění ekonomických zdrojů ve skutečných pořizovacích cenách (Šoljaková, 2009).

Hodnotové pojetí nákladů potom vyjadřuje reálně vynaložené či ekonomické zdroje za podmínek, které existují v okamžiku uskutečňování činnosti. Od finančního pojetí se hodnotové liší – rozdílným oceněním spotřebovaných zdrojů – ve finančním pojetí jde o ocenění v pořizovacích cenách, v hodnotovém pojetí jde o ocenění v reprodukčních pořizovacích cenách; a dále se liší vyjádřením spotřeby ekonomických zdrojů, které se ve finančním pojetí vůbec nevyskytují, neboť nejsou podloženy reálným tokem peněz (Šoljaková, 2009).

Náklady je důležité odlišit od peněžních výdajů. Peněžní výdaje představují úbytek peněžních fondů podniku (stavu hotovostí, peněz na účtech v bance) bez ohledu na účel jejich použití. Například nákup stroje je peněžní výdaj, ale není nákladem. Nákladem jsou až odpisy tohoto stroje. Zrovna tak vyplacené dividendy jsou výdaji, nikoli však náklady. Náklady vždy musí souviset s výdaji příslušného období, musí být zajištěna věcná a časová shoda výnosů a nákladů s vykazovaným obdobím. Toto zabezpečuje tzv. časové rozlišení nákladů a výnosů. Má za výsledek, že některé výnosové a nákladové položky se převádějí z jednoho období do jiného období. Tyto položky se nazývají přechodné (Synek, 2000).

3.3. Klasifikace nákladů

Podle M. Synka jsou náklady důležitým syntetickým ukazatelem kvality činnosti podniku. Úkolem managementu proto je usměrňovat je a řídit. Řízení nákladů vyžaduje jejich podrobné třídění.

3.3.1. Náklady podle výkazu zisku a ztráty (druhovému třídění nákladů)

Náklady provozní jsou vynaloženy na získání provozních výnosů.

Náklady provozními jsou běžné provozní náklady (spotřeba materiálu, spotřeba energie, osobní náklady, odpisy investičního majetku a ostatní provozní náklady). Platí že: provozní výnosy - provozní náklady = provozní výsledek hospodaření (Synek, 2000).

Finanční náklady jsou tvořeny úroky a jinými finančními náklady.

Finanční výnosy - finanční náklady = finanční výsledek hospodaření.

Finanční výsledek hospodaření tvoří spolu s provozním výsledkem hospodaření výsledek hospodaření za běžnou činnost (Synek, 2000).

Výsledek hospodaření je rozdíl mezi výnosy a náklady. V případě kladného výsledku představuje zisk, vyjde-li záporně, hovoříme o ztrátě.

Výsledku hospodaření je vyhrazena účtová skupina 43. O rozdělení výsledku hospodaření rozhoduje valná hromada akcionářů nebo společníci.

Mimořádné náklady jsou například dary, mimořádné odměny, manka, škody. Také u mimořádných nákladů platí, že rozdíl mimořádných nákladů a mimořádných výnosů tvoří mimořádný výsledek hospodaření (Synek, 2000).

50 – spotřebované nákupy

501 – spotřeba materiálu

502 – spotřeba energie

503 – spotřeba ostatních neskladovatelných dodávek

51 – služby

511 – opravy a udržování

512 – cestovné

513 – náklady na reprezentaci

518 – ostatní služby

52 – osobní náklady

521 – mzdové náklady

524 – sociální pojištění

527 – zákonné sociální náklady

53 – daně a poplatky

531 – daň silniční

532 – daň z nemovitosti

538 – ostatní nepřímé daně a poplatky

54 – jiné provozní náklady

541 – zůstatková cena prodaného nehmotného a hmotného investičního majetku

543 – dary

544 – smluvní pokuty a penále

549 – manka

55 – odpisy, rezervy a opravné položky provozních nákladů

551 – odpisy nehmotného a hmotného investičního majetku

555 – zúčtování komplexních nákladů příštích období

56 – finanční náklady

561 – prodané cenné papíry a vklady

562 – úroky

57 – rezervy a opravné položky

574 – tvorba rezerv

58 – mimořádné náklady

582 – manka a škody

59 – daně z příjmů a převodové účty

591 – daň z příjmů z běžné činnosti (splatná)

596 – převod podílu na hospodářském výsledku společníkům (Kavan,2002).

Druhové třídění nákladů je jejich soustředování do stejnorodých skupin spojených s činností jednotlivých výrobních faktorů (materiál, práce, investiční majetek). Toto třídění odpovídá na otázku, co bylo spotřebováno (Synek, 2003).

Základními nákladovými druhy jsou spotřeba materiálu, surovin, paliv, energie a provozních látek. Dále odpisy budov, strojů, výrobního zařízení, nástrojů, nehmotného investičního majetku, mzdové náklady a ostatní osobní náklady, jako jsou mzdy a platy, provize, zdravotní a sociální pojištění, finanční náklady (např. pojistné, placené úroky, poplatky), náklady na externí služby; opravy a udržování, nájemné, dopravné a cestovné aj (Grünwald, Holečková, 2009).

Podrobnější druhové třídění je uplatněno například ve výkazu zisku a ztráty (výsledovce) nebo v účtové osnově (Grünwald, Holečková, 2009).

Výkaz zisku a ztráty konkretizuje, které náklady (a také výnosy) za jednotlivé činnosti se podílely na tvorbě výsledku hospodaření běžného období, který je pak v rozvaze zobrazen jako jediný údaj. Slouží také k posouzení schopnosti podniku zhodnocovat vložený kapitál (Grünwald, Holečková, 2009).

Druhové třídění je důležité pro finanční účetnictví a pro finanční a jiné analýzy (výpočet zisku, ukazatele hodnoty přidané zpracováním, analýzy dílčích nákladovostí aj.) (Synek, 2003).

Nákladové druhy představují **externí náklady**. Jsou to **náklady prvotní**. Vznikají stykem podniku s jeho okolím (např. spotřeba materiálu) nebo s jeho zaměstnanci (mzdové náklady). Externí náklady nelze dále členit, říkáme jim tedy, že jsou to náklady jednoduché (Synek, 2003).

Druhotné náklady vznikají spotřebou vnitropodnikových výkonů (např. výroba páry a elektrické energie pro vlastní spotřebu, výroba náradí apod.). Jsou to **interní náklady**. Dají se rozložit na původní nákladové druhy (Synek, 2003).

3.3.2. Účelové třídění nákladů

Účelové třídění nákladů je založeno na jednom ze dvou základních hledisek:

- a) náklady členíme podle místa vzniku a odpovědnosti, tj. podle vnitropodnikových útvarů (středisek)
- b) podle výkonů, tj. kalkulační třídění nákladů (Synek, 2000).

Třídění nákladů podle místa vzniku a odpovědnosti:

Odpovídá na otázku, kde náklady vznikly a kdo je odpovědný za jejich vznik.

Podle velikosti podniku a složitosti výroby se náklady člení v několika úrovních. V první z nich se člení na náklady výrobní činnosti, náklady hlavní, pomocné, vedlejší a přidružené výroby a náklady nevýrobní činnosti, náklady na odbyt, správu, zásobování (Synek, 2000).

Ve výrobě se náklady obvykle člení na:

- technologické náklady - jsou řízeny technicko-hospodářskými normami; označují se jako jednicové náklady, souvisí s určitým výkonem (Synek, 2000).
- náklady na obsluhu a řízení – jejich položky jsou řízeny limity a normativy; označují se jako režijní náklady (Synek, 2000).

Účelové třídění nákladů je rozhodující pro zajišťování hospodárnosti výroby jednotlivých výrobků, vnitropodnikových útvarů (středisek) i celého podniku, neboť zachycuje příčinný vztah mezi náklady a účelem jejich vynakládání, tj. výrobky. Základními nástroji výrobního řízení nákladů jsou kalkulace nákladů. U nákladů podle místa vzniku a odpovědnosti jsou to rozpočty nákladů (Synek, 2000).

Kalkulační členění nákladů:

Kalkulační členění nákladů nám říká, na které výrobky nebo služby byly náklady vynaloženy. Toto hledisko je pro podnik rozhodující. Umožňuje zjistit rentabilitu (zisk) jednotlivých výrobků či služeb a řídit výrobní strukturu, neboť jednotlivé výrobky přispívají různou měrou k tvorbě zisku. Kalkulační členění nákladů je podkladem pro řadu dalších manažerských rozhodování, např. zda výrobek koupit nebo vyrobit, zda určitou činnost zajistit vlastními silami nebo dodavatelsky (Synek, 2000).

Přesný vymezený výkon je kalkulační jednicí.

Podle způsobu přiřazení nákladů na kalkulační jednici rozeznáváme dvě hlavní skupiny nákladů – **přímé a nepřímé**. **Přímé náklady** - přímo souvisí s určitým druhem výkonu. Patří sem náklady jednicové a režijní. **Nepřímé náklady** souvisí s více druhy výkonů a zabezpečují výrobu jako celek. Patří sem režijní náklady, které jsou společné více druhům výrobků (Synek, 2000).

S kalkulačním členěním nákladů souvisí tvorba kalkulace nákladů. Kalkulace nákladů je písemný přehled jednotlivých složek nákladů a jejich úhrn na kalkulační jednici. Úkolem kalkulace je stanovit náklady na jednotlivé výrobky. Provádí se pomocí všeobecného kalkulačního vzorce:

1. Přímý materiál
 2. Přímé mzdy
 3. Ostatní přímé náklady
 4. Výrobní (provozní) režie
Vlastní náklady výroby – položky 1 až 4
 5. Správní režie
Vlastní náklady výkonu – položky 1 až 5
 6. Odbytové náklady
Úplné vlastní náklady výkonu – položky 1 až 6
 7. Zisk (ztráta)
Prodejní cena
- (Synek, 2000).

Kalkulaci rozlišujeme podle doby, kdy se sestavuje na kalkulaci **předběžnou a výslednou**. Předběžná kalkulace se sestavuje před zahájením výroby, má snižovat náklady. Používá se ve dvou základních formách – jako *normová* nebo *propočtová kalkulace*. Normová kalkulace se opírá o konkrétní normy. Propočtová se využívá tam, kde normy neexistují nebo nejsou stanoveny (např. u nových výrobků). Výsledná

kalkulace se používá po skončení výroby. Odráží skutečný stav, kterého bylo dosaženo (Synek, 2000).

Z hlediska struktury rozlišujeme kalkulaci **postupnou a průběžnou**. Rozdílem mezi postupnou a průběžnou kalkulací je to, že v postupné kalkulaci se oproti průběžné používá položka polotovary vlastní výroby (Synek, 2000).

Dále rozlišujeme **kalkulaci úplných a neúplných nákladů**. Podle toho, zda jsou do kalkulace promítány nepřímé náklady. Kalkulace úplných nákladů dovádí na výrobek jak přímé, tak nepřímé náklady. Kalkulace neúplných nákladů předpokládá, že k výrobku lze přiřadit pouze přímé náklady (Synek, 2000).

V praxi existuje více druhů kalkulačních metod. Mezi jednu z nich patří například kalkulace dělením, kalkulace přírážková, kalkulace ve sdružené výrobě, rozdílová kalkulace a prostá kalkulace dělením (<http://nop.topsid.com>).

Pokud bychom chtěli mluvit o významu kalkulace, určitě bychom zmínili to, že slouží ke stanovení vnitropodnikových cen, k sestavování rozpočtů, ke kontrole a rozboru hospodárnosti a rentability výkonů a v neposlední řadě k limitování nákladů samotných (<http://nop.topsid.com>).

3.3.3. Členění nákladů v manažerském účetnictví

V podnikové ekonomice hrají náklady rozhodující úlohu, neboť téměř každé manažerské rozhodnutí vychází ze srovnání nákladů (kolik něco stojí) s výnosy (kolik z toho získáme). Náklady, které jsou evidovány a vykazovány v účetnictví a účetních výkazech (již zmiňovaná výsledovka), označujeme jako účetní náklady. Ty však pro řadu manažerských rozhodování nevyhovují. Z tohoto důvodu vzniklo tzv. manažerské pojetí nákladů (Král, 2006).

Manažerské pojetí nákladů vychází oproti běžnému (účetnímu) pojetí nákladů z toho, že

1. pracuje s ekonomickými (skutečnými, relevantními) náklady; oproti nákladům v účetnictví zahrnují i oportunitní (alternativní) náklady

2. při každém rozhodování bere v úvahu přírůstkové náklady. To jsou náklady, které jsou tímto rozhodováním ovlivněny. Zbývající náklady jsou nazývány jako náklady utopené.

3. rozlišuje krátkodobý a dlouhodobý pohled na náklady a jejich vývoj (Král, 2006).

V krátkodobém pohledu jsou některé výrobní činitele neměnné, fixní (např. počet strojů a výrobních zařízení, počet řídicích pracovníků) a některé vstupy proměnné, variabilní (mění se s objemem vyráběné produkce, je to např. množství spotřebovaných surovin, práce) (Král, 2006).

V dlouhodobém pohledu jsou veškeré vstupy proměnné (manažeři rozhodují o velikosti a počtu strojů a výrobního zařízení) a tudíž neexistují žádné fixní náklady (Král, 2006).

Definice oportunitních, explicitních, implicitních a relevantních nákladů:

Oportunitní (alternativní) náklady - částka peněz, která je ztracena, když zdroje (práce, kapitál) nejsou použity na nejlepší ušlou variantu (Král, 2006).

Explicitní náklady – jsou ty, které podnik platí za nakoupené výrobní zdroje, za nájemné, za použití cizího kapitálu atd. Mají formu peněžních výdajů (Král, 2006).

Implicitní náklady – nemají formu peněžních výdajů. Jsou obtížně vyčíslitelné. K jejich měření používáme oportunitní náklady. Příkladem implicitních nákladů je mzda, kterou by podnikatel obdržel při jiném zaměstnání. Nebo úroky, které by získal investováním kapitálu do jiné akce (Král, 2006).

Relevantní náklady - ovlivňují určité rozhodnutí, protože se v závislosti na něm mění. Například při výběru jedné z variant se v závislosti na vybrané variantě mění. Ostatní náklady jsou irelevantní (Král, 2006).

3.3.4. Náklady ve vztahu k objemu výroby

Pokud bychom chtěli mluvit o nákladem ve vztahu k objemu výroby, je zapotřebí říci, že s nimi souvisí tzv. intenzifikační a neintenzifikační náklady.

Intenzifikačními náklady rozumíme takové náklady, jejichž změna je v kauzálním vztahu s objemem produkce. Zpravidla zvyšujeme náklady proto, abychom dosáhli přírůstků objemu produkce (Střeleček, Zdeněk, 2008).

Efektivnost těchto nákladů je měřena přímo a nepřímo. Přímá efektivnost je tvořena hospodárností jejich vynakládání a také vyplývá z relace mezi dynamikou těchto nákladů a dynamikou objemu produkce. Nepřímá efektivnost je dána zprostředkovanými efekty, které jsou vyvolány především změnou objemu produkce (Střeleček, Zdeněk, 2008).

Neintenzifikačními náklady jsou takové náklady, jejichž přítomnost ve výrobním procesu je v nezbytné výši nutná, ale jejichž zvyšování není v kauzálním vztahu k intenzitě výroby. Je proto z hlediska vlastní ekonomiky výrobního procesu nežádoucí. Neintenzifikační náklady mají charakter stálých nákladů. S rostoucím objemem výroby jejich podíl na jednotku produkce zpravidla klesá (Střeleček, Zdeněk, 2008).

Efektivnost neintenzifikačních nákladů je dána jednak hospodárností jejich spotřeby a jednak jejich maximálním produkčním využitím, které spočívá v dosažení maximální produkce k dané výši neintenzifikačního nákladu (Střeleček, Zdeněk, 2008).

Základní skupiny nákladů ve vztahu k objemu výroby:

- náklady fixní

- náklady variabilní (Synek, 2000).

Variabilní náklady – část nákladů, které se mění při změně objemu výroby. Tyto náklady se mění buď stejně rychle jako objem výroby – pak jde o *proporcionální náklady*, *rychleji* než objem výroby – pak mluvíme o *nadproporcionální (progresivní) náklady* a nebo pomaleji oproti objemu výroby - *podproporcionální (degresivní) náklady* (Synek, 2000).

Zjistíme-li, že se náklady vyvíjí nadproporcionálně, musíme udělat takové opatření, abychom tento nepříznivý vývoj změnili (Synek, 2000).

Jiná literatura hovoří o tom, že variabilní náklady jsou vynakládány v závislosti na objemu výkonu a jejich celková výše je ovlivněna objemem a strukturou výkonů. Netypičtější položkou variabilních nákladů bývá spotřeba materiálu, mzdové náklady

výkonných pracovníků, náklady na dopravu, spotřeba energie na pohon výrobního zařízení apod. (Šoljaková, 2009).

Do variabilních nákladů patří jednicové náklady a část režijních nákladů (Synek, 2000).

Jednicové náklady jsou náklady, které jsou příčinně vyvolány vytvořením každé konkrétně definované jednotky výkonu (Šoljaková, 2009).

Režijní náklady jsou naproti tomu náklady, u kterých není možné vyjádřit jejich bezprostřední vztah ke konkrétní jednotce výkonu jako nositeli nákladů, jde o společné náklady druhu výkonu, skupiny výkonů (Šoljaková, 2009).

Fixní náklady – tato část nákladů není závislá na změně objemu výroby. Jsou stálé, nemění se. Tyto náklady zabezpečují chod podniku. Někdy jsou nazývány náklady pohotovostní nebo kapacitní. Přestože se těmto nákladům říká neměnné, i ony se mohou měnit. Mění se skokem, najednou, ne postupně. Mění se při změnách výrobní kapacity nebo při rozsáhlé změně výrobních programů. Dělení nákladů na fixní a variabilní se děje pouze v krátkém období, protože v dlouhém období se mění i fixní náklady. Říkáme tedy, že v dlouhém období jsou všechny náklady variabilní (Synek, 2000).

Další důležitou charakteristickou vlastností fixních nákladů (zejména té části, která se vztahuje k samotnému procesu tvorby výkonu) je jejich vazba na kapacitu. Kapacita vyjadřuje maximální objem výkonů, který je možné při dané výši fixních nákladů v určitém časovém intervalu vytvořit. Největší rozsah vyjadřuje teoretická kapacita, jež představuje maximální možný objem výkonů, které je možné za ideálních podmínek vytvořit. Ve skutečnosti je dosažení teoretické kapacity nereálné a její úroveň se snižuje na praktickou kapacitu po zohlednění objektivně očekávaných překážek v provádění činnosti, např. dovolená, plánované odstávky (Fibírová, Šoljaková, Wagner, 2007).

Do fixních nákladů patří velká část režii, např. odpisy, mzdy správních a technicko-hospodářských pracovníků, nájemné, úroky z půjček, leasingové poplatky aj. Existence fixních nákladů má mimořádný vliv na vztahy mezi základními ekonomickými veličinami podniku, jako jsou objem výroby, náklady a zisk. S růstem

objemu výroby klesají totiž průměrné fixní náklady (tím i celkové náklady) na jednotku produkce. Tomuto jevu se říká **degrese nákladů** (Synek, 2000).

V souvislosti s existencí fixních nákladů je třeba poukázat na dva jevy – na **relativní úsporu fixních nákladů** a na **nevyužité fixní náklady** (Synek, 2000).

K relativní úspoře fixních nákladů dochází při zvyšování objemu produkce při neměnných fixních nákladech. Tuto úsporu vypočteme podle vzorce:

$$U = FN \times (k - 1),$$

kde

U – relativní úspora fixních nákladů v Kč,

FN – fixní náklady v Kč,

k – koeficient růstu objemu výroby (Synek, 2000).

Nevyužitím výrobní kapacity dochází i k nevyužití fixních nákladů. Ta část celkových fixních nákladů, která odpovídá nevyužití výrobní kapacity, se nazývá nevyužité (volné) fixní náklady. Nevyužité fixní náklady vypočteme podle vzorce:

$$FN_n = FN \times (1 - Q_s/Q_p),$$

kde:

FN_n – nevyužité fixní náklady v Kč,

Q_s – skutečný objem výroby v kusech nebo Kč,

Q_p – kapacita v kusech nebo v Kč (Synek, 2000).

Pro uhrazení fixních nákladů slouží v podniku tzv. **krycí příspěvek**, nebo-li příspěvek úhradu fixních nákladů, který představuje rozdíl mezi cenou výrobku p a jeho variabilními náklady b (Synek, 2007).

Platí tedy:

$$ú = p - b$$

(Synek, 2007).

Tato částka slouží v první fázi k úhradě existujících fixních nákladů, a až poté, kdy počet výkonů bude dostatečný na to, aby pokryl celkové fixní náklady, začne tento „zůstatek“ přispívat k tvorbě zisku (Popesko, 2009).

Využití informací o fixních a variabilních nákladech v praxi:

Informace o závislosti nákladů na objemu výkonů podstatně rozšiřují kvalitu hodnotového řízení prakticky ve všech oblastech podnikatelského procesu. Hlavní výhodou jejich aplikace je to, že reagují na jeho zvyšující se neurčitost a z toho plynoucí nutnost reagovat variantním způsobem na změny. Kvantifikace variabilních a fixních nákladů pak tvoří základ celé řady progresivních postupů a metod využívaných např. při tvorbě variantně sestavovaného systému podnikových plánů, při kalkulování nákladů výkonu, atd. Nejširší využití skýtá toto členění při řešení tzv. rozhodovacích úloh na existující kapacitě. Většina těchto rozhodovacích úloh je v zásadě obdobou a různým opakováním základní úvahy o tom, jak změna v objemu a sortimentu výkonů ovlivní výši nákladů, výnosů a zisku (Král, 2006).

Nejdůležitějším momentem řešení těchto úloh, od kterého se odvíjí celá řada dalších závěrů a rozhodnutí, je kvantifikace a analýza tzv. bodu zvratu (Král, 2006). Bod zvratu bude rozebrán v kapitole č. 6.

3.4. Evidence nákladů

Evidenci nákladů v podniku zabezpečuje účetnictví podniku. To se obvykle člení na finanční účetnictví, nákladové účetnictví a manažerské účetnictví (Synek, 2000).

Finanční účetnictví sleduje informace za podnik jako celek a je určeno především pro externí uživatele (banky, daňové orgány). Je upravováno závaznými normami a je standardizováno. V České republice základními normami regulujícími účetnictví je Zákon o účetnictví. Finanční účetnictví eviduje aktiva podniku, jeho vlastní kapitál, dluhy podniku, výnosy, náklady a hospodářský výsledek. Dva hlavní výkazy jsou rozvaha a výkaz zisku a ztráty (Synek, 2000).

Výkaz zisku a ztráty konkretizuje, které náklady (a také výnosy) za jednotlivé činnosti se podílely na tvorbě výsledku hospodaření běžného období, který je pak

v rozvaze zobrazen jako jediný údaj. Slouží také k posouzení schopnosti podniku zhodnocovat vložený kapitál (Grünwald, Holečková, 2009).

Dalším smyslem výkazu zisku a ztráty je informovat o úspěšnosti práce podniku, o výsledku, kterého dosáhl podnikatelskou činností (Kislingerová, 2007).

Rozvaha uvádí jednotlivé položky aktiv a pasiv, zachycuje stav majetku v podniku a zdrojů jeho krytí ke zvolenému časovému okamžiku, většinou k poslednímu dni účetního období, v peněžním vyjádření (Grünwald, Holečková, 2009).

Manažerské účetnictví slouží pro efektivní řízení podniku a jeho vnitropodnikových útvarů (středisek). Využívá údajů finančního i nákladového účetnictví, kalkulací, operativní evidence, statistiky. Používá statistických a matematických metod a postupů. Jeho předmětem jsou nejen náklady, ale i výnosy a někdy i cash flow (Synek, 2000).

Hlavní role manažerského účetnictví spočívá ve zjišťování, třídění, analýze a prezentaci (vykázání) informací, a to takovým způsobem, který umožní řídicím pracovníkům cílevědomě ovládat podnikatelskou činnost, tedy řídit vztah mezi vynaloženými zdroji a dosaženými výsledky (Fibířová, Šoljaková, Wagner, 2007).

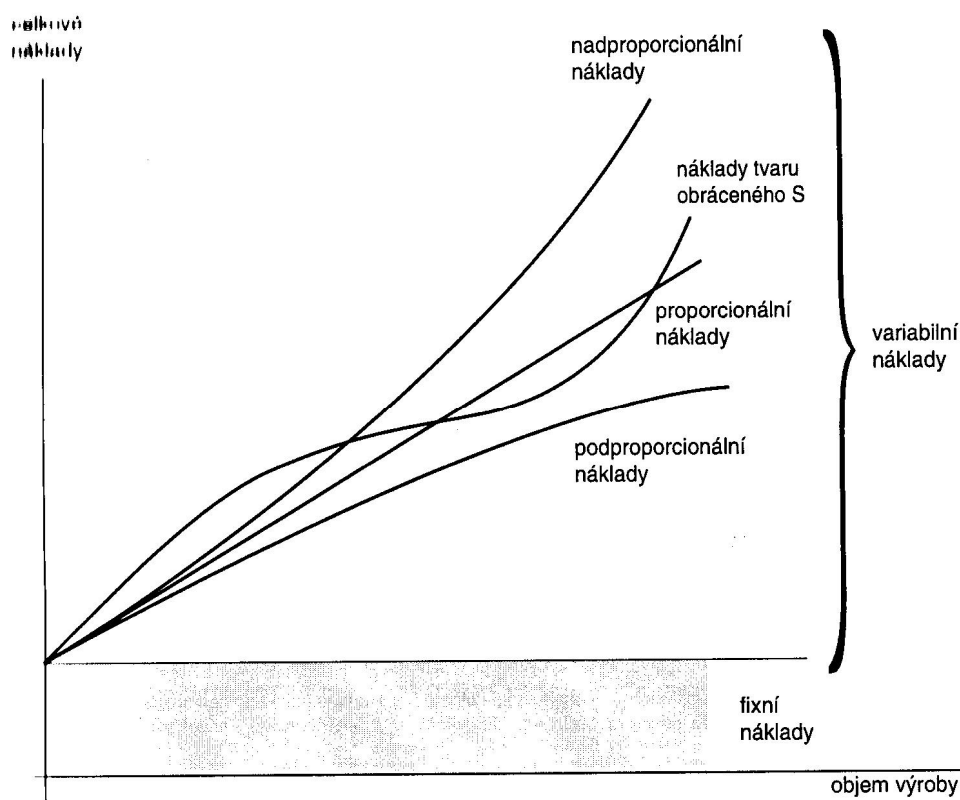
V souvislosti s náklady je vhodné alespoň okrajově zmínit nákladové funkce.

3.5. Nákladové funkce

Nákladové funkce vyjadřují matematickou formou vztah mezi náklady a objemem výroby (výstupem) podniku. Podle toho, jak se náklady (fixní a variabilní náklady) vyvíjejí vzhledem k objemu výroby rozlišujeme náklady proporcionální (Synek, 2000).

Kombinací těchto tří možností vzniká nákladová funkce zpočátku klesající, později však rostoucí. Nákladová funkce má tvar obecného písmene S. Její křivka marginálních nákladů tvaru písmene U (Synek, 2000).

Obrázek č. 1: Průběh celkových nákladů

(Synek, 2003).

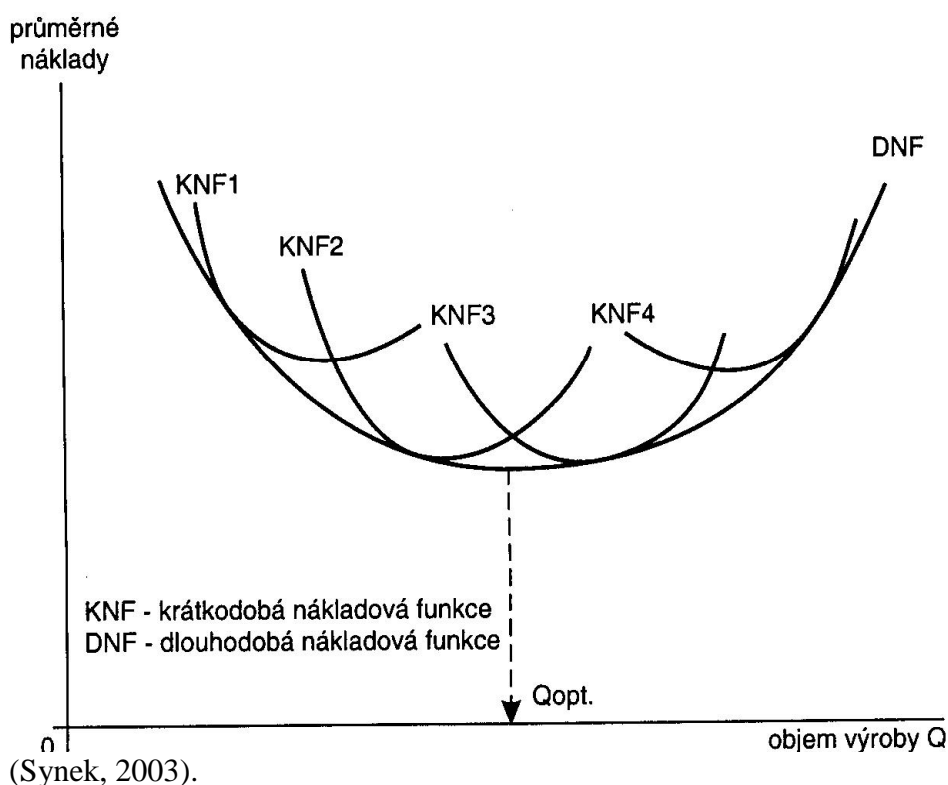
V praxi existuje nákladová funkce krátkodobá a dlouhodobá.

S krátkodobou funkcí se setkáváme v krátkém období, tj. v období, ve kterém lze měnit pouze některé výrobní činitele (většinou množství vynakládané práce a spotřebovaných surovin). Ostatní činitele měnit nelze. Krátkodobé nákladové funkce striktně dodržují pravidlo, že fixní výrobní činitele vyvolávají fixní náklady a variabilní výrobní činitele variabilní náklady. Používá se jich v běžném, operativním řízení, např. v analýze bodu zvratu, při optimalizaci objemu výroby nebo při hodnocení racionalizačních opatření (Synek, 2003).

Dlouhodobá nákladová funkce charakterizuje průběh nákladů v delším období. V tomto období lze měnit všechny výrobní činitele. Protože v dlouhodobé nákladové funkci nejsou fixní náklady, pracuje pouze s průměrnými celkovými a marginálními náklady. Sestává z částí krátkodobých nákladových funkcí, vyjadřujících průběh nákladů vždy pro určitý rozsah objemu výroby. V důsledku ekonomie plynoucí ze

zvětšování objemu výroby, dlouhodobá nákladová funkce zpočátku klesá. Od určitého bodu však začne růst. Dlouhodobých nákladových funkcí využívají manažeři při rozhodování o velikosti podniku, druhu výrobního zařízení, jeho počtu a výkonu, použití druhu technologie apod. (Synek, 2003).

Obrázek č. 2: Dlouhodobá nákladová funkce ve tvaru písmene U

3.6. Stanovení nákladových funkcí

Ke stanovení nákladových funkcí používáme řadu metod. Pro roztřídění nákladů na fixní a variabilní používáme především klasifikační analýzu, pro přesnější zjištění průběhu variabilních nákladů regresní a korelační analýzu doplněnou grafickou metodou. Pro velmi hrubou aproximaci nákladové funkce metodu dvou období, pro

stanovení nákladové funkce dílčích výrobních činitelů metodu technologickou (Synek, 1997).

3.6.1. Klasifikační analýza

Její podstatou je třídění celkových nákladů na fixní a variabilní. Klasifikační metodou můžeme stanovit lineární nákladovou funkci (Synek, 1997).

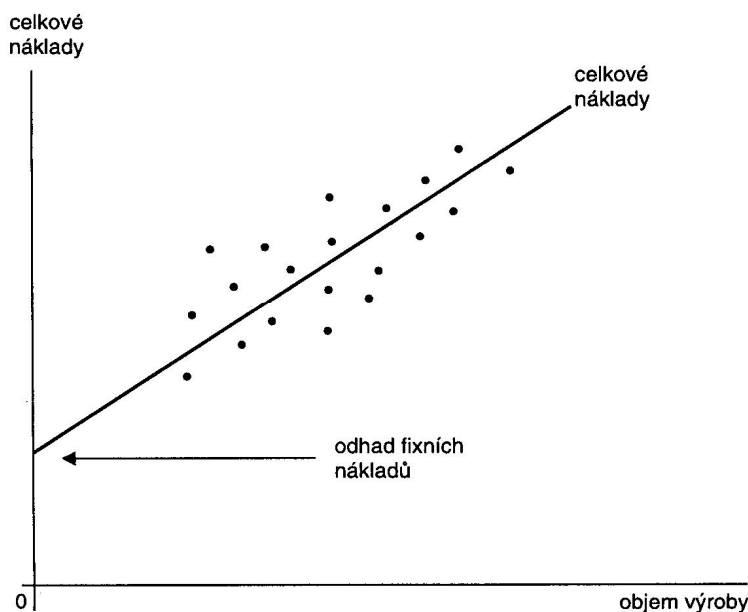
3.6.2. Metoda regresní a korelační analýzy

Tato metoda je v praxi nejvíce používána. Umožňuje stanovit lineární i nelineární nákladové funkce, změřit jejich spolehlivost, odhadnout chyby funkce i parametrů pomocí mezí spolehlivosti a pracovat i s více nezávislými proměnnými (metoda vícenásobné regrese). Výpočty této metody se provádějí na počítači (Synek, 1997).

3.6.3. Grafická metoda

Pro názorné zachycení průběhu nákladů se používá bodový diagram. Na tomto diagramu nanášíme na osu X hodnoty objemu výroby a na osu Y hodnoty nákladů. Z každé dvojice hodnot vzniknou body, jejichž spojením čarou dostaneme čáru zachycující průběh nákladů, tj. nákladovou křivku (Synek, 1997).

Obrázek č. 3: Bodový diagram

(Synek, 2003).

3.6.4. Metoda dvou období

Metoda dvou období slouží k velmi hrubému odhadu nákladové funkce. Vychází z údajů o nákladech a objemu výroby ve dvou obdobích, a to v jednom období s velkým objemem produkce a ve druhém období s malým objemem produkce. Pomocí dvou rovnic odhadneme fixní náklady a variabilní náklady na 1 kus nebo 1 Kč (Synek, 1997).

3.6.5. Technologická metoda

Technologická metoda, někdy nazývána jako inženýrská, se používá pro stanovení závislosti nákladů na činitelích technického charakteru, například spotřeby paliva u motoru. Tuto metodu lze použít pouze pro náklady, které jsou spojeny se spotřebou výrobního činitele, nikoli pro náklady jako je nájemné, pojistné apod. (Synek, 1997).

3.7. Nástroje řízení nákladů

Vzhledem k tomu, že náklady rozhodujícím způsobem ovlivňují hospodářský výsledek podniku, musí manažeři jejich výši a strukturu ovlivňovat. Mezi základní nástroje řízení nákladů patří technickohospodářské normy, kalkulace a rozpočetnictví (Synek, 1997).

3.7.1. Technickohospodářské normy

Určují nezbytně nutné množství vynakládané na jednici výkonu (výrobku, služby). Také mohou vyjadřovat nezbytně nutné množství určitého druhu zásob potřebné k zajištění průběhu činnosti podniku. Stanovují se v časových nebo hmotných jednotkách. Technickohospodářské normy řídíme podle mnoha hledisek (Synek, 1997).

Hlavní hlediska jsou:

1.podle předmětu normování

- normy spotřeby materiálu, paliv, energie
- normy spotřeby práce
- kapacitní normy výkonnosti strojů a zařízení
- normy odpisů
- normy zásob
- normy jakostních tříd výrobků (Synek, 1997).

2.podle účelu

- normy operativní
- normy plánové (Synek, 1997).

3.podle předmětu spotřeby

- normy individuální

- normy souhrnné (Synek, 1997).

3.7.2. Kalkulace

Viz kapitola 2.3.2.

3.7.3. Rozpočetnictví

Rozpočetnictví je zaměřeno na stanovení budoucích nákladů, výnosů a hospodářského výsledku podniku. Rozpočetnictví dokládá finanční plán detailními propočty. Je můstkem mezi finančním a operativním plánem na jedné straně a mezi finančním plánem a bilančním a kalkulačním systémem na straně druhé (Synek, 1997). Nejblíže má rozpočetnictví k předběžné kalkulaci, neboť ta je pro něj přímo nezbytná.

Úkolem rozpočetnictví je stanovení cílů podniku vyjádřených v penězích a jejich dovedení formou rozpočtů středisek do vnitropodnikových útvarů (Synek, 1997).

Jelikož tématem této práce je Vztah mezi náklady a objemem výroby, měli bychom si definovat základní ekonomické veličiny podniku.

4. Faktory ovlivňující velikost nákladů

Náklady provázejí téměř veškeré činnosti, které v ekonomickém prostředí probíhají. Pro firmu, jakožto jednu ze základních ekonomických jednotek, hrají náklady zcela klíčovou roli. Každá firma, i ta nejmenší, představuje velmi komplikovaný organismus. Měření, evidence, plánování a řízení nákladů v dnešním prostředí vyžaduje sofistikované nástroje a postupy. Tyto nástroje mají za úkol usnadňovat manažerům poznání nákladů dané organizace a na základě této znalosti pomáhat činit rozhodnutí směřující ke splnění cílů společnosti (Popesko, 2009).

V praxi se setkáme s mnoha faktory, které ovlivňují velikost nákladů daného výrobku. Cílem většiny podniků je dosahovat co nejnižších nákladů, nebo je co nejvíce snížit. Snižování nákladů však může mít za následek také snížení hodnoty a kvality výkonu (výrobku nebo služby) vnímaných zákazníkem. Ke snižování nákladů musí tedy organizace přistupovat s rozmyslem. Ne vždy totiž může snížení nákladů přinést efekt zvýšení ekonomické účinnosti vynaložených nákladů. Zákazníci, spotřebitelé, jsou v dnešní době citliví na vnímanou hodnotu produktu. Snižování nákladů může poškodit kvalitu produktu, odradit zákazníky a to ve smyslu vnímání levnějšího produktu zákazníkem jako takového, který není tak kvalitní, jako dražší výrobek jiného podniku. V tomto případě by mohlo dojít ke snížení poptávky. Podobný případ se týká možnosti snižování nákladů na reprezentaci, snížení režijního materiálu, omezení telefonních hovorů apod. (Popesko, 2009).

Rozdílných nákladů podnik bezpochyby dosahuje dle toho, v jaké fázi životního cyklu podniku a samozřejmě také produktu se zrovna nachází. Tyto fáze jsou celkem 4, a to – zavádění, růst, zralost a útlum. V první fázi, ve fázi zavádění musí podnik vynaložit větší objem peněžních prostředků na reklamu, propagaci. Nezbytné jsou také náklady na zavedení výroby, vybavení podniku apod.

Pro fázi růstu jsou typické znaky jako růst objemu produkce, stoupající počet zákazníků, ale také nákladů na podporu prodeje.

Ve fázi zralosti nemusí podnik, díky zavedení se do povědomí zákazníků, vynakládat takové náklady na propagaci, podporu prodeje a reklamu.

Čtvrtou fází je fáze útlumu, úpadku. Dochází zde k poklesu prodeje a s tím souvisejícím poklesem výroby. Zákazníci jsou výrobky tohoto podniku již „nasytění“ a proto je zapotřebí vynaložit peněžní prostředky na podporu prodeje. Tržby podniku jsou v této fázi nízké. S tímto obdobím podniku souvisí fáze poslední a to sanace, neboli ozdravení. Jedná se ze strany podniku o soubor opatření, jehož smyslem je ozdravení, obnovení činnosti a finanční prosperity podniku, s čímž jsou spojeny další náklady.

Na které nejdůležitější náklady, faktory nákladů, by měl podnik brát na zřetel?

Jedním z faktorů, který ovlivňuje velikost nákladů je počet zaměstnanců daného podniku. V souvislosti s počtem zaměstnanců hovoříme o mzdových nákladech, které jsou jednou ze základních složek celkových nákladů podniku. Kromě mzdových nákladů můžeme uvažovat náklady na zdravotní a sociální pojištění, které z části platí za zaměstnance jejich zaměstnavatel.

Při úvaze o snížení nákladů se nabízí varianta propustit určité množství zaměstnanců, či uzavřít pobočku podniku. Tímto bychom zcela jistě došli ke snížení nákladů podniku. Důležité je si uvědomit, že snižování nákladů tímto způsobem vede ke snížení objemu výkonů, a tím ke snížení tržeb. Další možností jak omezit tyto náklady je snížit mzdy pracovníků a nebo dosáhnout lepšího využití nakupované práce tím, že podnik zvýší počet vyprodukovaných výrobků ve vztahu k počtu pracovníků.

Dalším způsobem snižování nákladů je snížení spotřeby materiálu na jednotku výkonu. Variantou jak ušetřit za materiál je nakupovat materiál za nižší cenu nebo omezit jeho plýtvání. V případě snahy podniku nakupovat materiál za nižší cenu se nabízí varianta získat množstevní slevy, na které ale samozřejmě dosáhne pouze organizace schopná odebírat materiálové položky v určitém množství. V případě snížení plýtvání materiálem jde o to, vytvořit stejný objem produkce s nižší spotřebou materiálu. Tato činnost je v podnicích obtížně kontrolovatelná a zjištělná (zjištělná z pohledu, kterým materiálem podnik plýtvá). U obou těchto možností snižování nákladů je důležité si uvědomit to, co bylo řečeno již výše a to, že v případě snížení ceny, dané snížením nákladů, se může zákazník domnívat, že výrobek ztratil svou původní kvalitu a je tedy méně kvalitní než předtím.

Odpisy jsou další velmi významnou skupinou nákladů, která představuje snížení hodnoty dlouhodobých aktiv v důsledku jejich opotřebení (Popesko, 2009).

Odpisy jsou dány množstvím, hodnotou majetku a jeho skupinovým zařazením. V případě, že tento majetek má vysokou vstupní hodnotu a patří do nižší odpisové skupiny, tedy kratší doba odpisování, tyto náklady jsou samozřejmě vyšší. Naopak, pokud podnik nedisponuje majetkem s vyšší vstupní hodnotou, majetek je zařazený ve skupinách s delší dobou odpisování, nemá tedy tak vysoké odpisy a náklady nejsou v takové výši. U odpisů je velmi důležité zmínit, zda se jedná o podnikatelskou nebo neziskovou organizaci. U podnikatelské organizace mají odpisy majetku značný vliv na daňový základ. Přesněji daňový základ snižují.

Pokud společnost odepisuje dlouhodobý majetek podle zákona jak účetně, tak daňově, čeká ji ještě povinnost zohlednit rozdíl mezi účetními a daňovými odpisy v daňovém přiznání. Jestliže účetní odpisy přesáhnou v celkové výši daňové odpisy dlouhodobého majetku, znamená to, že v daňově uznatelných nákladech je z účetnictví vyšší částka než povolují daňové předpisy. Na uvedených řádcích daňového přiznání je třeba tento rozdíl vyjmout z hospodářského výsledku společnosti. Obdobně je tomu naopak.

Jaké má tedy podnik varianty z hlediska nákladů tohoto druhu? První z možností jak může regulovat náklady ve formě odpisů je snížení odpisů využitím zařízení s nižší hodnotou. Jak již bylo řečeno, tato skutečnost vychází z faktu, že výše odpisů je závislá na pořizovací hodnotě dlouhodobého majetku. Pokud by podnik dokázal pořídit tento majetek za nižší cenu, výše měsíčních odpisů, tedy nákladů na toto zařízení, by se snížila. Druhou možností je lepší využití instalovaných zařízení. Tato situace má velmi zásadní význam ve vztahu k nákladové optimalizaci (Popesko, 2009).

Dalším faktorem, který má za následek vyšší náklady podniku jsou například manka a škody, placení pokut, daní, nebo externí služby a ostatní náklady, které s výrobou podniku přímo nesouvisí, ale jsou pro chod podniku velmi důležité. Regulace těchto nákladů (zejména ostatních nákladů) je v podnicích velmi obtížná a znamenala by podrobnou analýzu všech činností, abychom zjistili, které činnosti jsou v podniku prováděny nesprávně, v kterých oblastech dochází k plýtvání apod.

V neposlední řadě je důležité zmínit objem produkce, s nimiž náklady bezpochyby souvisí. Čím větší objem produkce, tím vyšší náklady a naopak. Náklady rostou tedy kauzálně s objemem produkce. Mluvíme zde o intenzifikačních nákladech, o nichž je blíže pojednáno v kapitole 3.3.4.

V další části této práce je nezbytné pojednat o efektivnosti nákladů a o jejím měření.

5. Měření efektivity vynaložených nákladů resp. vložených výrobních faktorů

5.1. Základ finančního řízení v podniku

Úvodem této kapitoly je dobré zmínit, že jakékoli finanční rozhodování by mělo být podloženo finanční analýzou. Na výsledcích této analýzy je založeno řízení majetkové i finanční struktury podniku, investiční a cenová politika, řízení zásob atd. Hlavním úkolem této analýzy je poskytovat informace o finančním zdraví podniku. Tuto finanční analýzu by součástí řízení podniku prováděl finanční manažer a často celé vrcholové vedení podniku. Můžeme ji nazvat **interní analýza**. Vychází nejen z údajů a ukazatelů externí analýzy, ale i z údajů interních, které nejsou běžně dostupné (údaje z finančního a manažerského účetnictví, vnitropodnikové evidence, kalkulace,...). Interní analýza se zaměřuje na srovnávání skutečnosti s plánem, se skutečností minulých období a na stanovení trendů vývoje, srovnávání s podniky téhož odvětví a konkurenčními podniky (Synek, 2003).

Externí analýza podniku je prováděna zvnějšku – bankami, investory, obchodními partnery, zaměstnanci, státem, konkurenčními podniky apod. Pramenem údajů jsou běžně dostupné údaje, které poskytují finanční výkazy, jako je rozvaha, výkaz zisků a ztrát, výroční zpráva, výkaz o cash flow,...(Synek, 2003).

Základem finanční analýzy jsou finanční poměrové ukazatele, které vznikají jako podíl dvou absolutních ukazatelů. Např. zadluženost podniku je vyjádřena podílem celkových dluhů na celkových zdrojích v %, rentabilitu tržeb jako podíl zisku připadajícího na 1 Kč tržeb (obvykle v %), obratovost zásob jako počet obrátek za rok. Poměrové ukazatele umožňují porovnání určitého podniku s jinými podniky (mluvíme o mezipodnikovém srovnání) nebo s odvětvovým průměrem, resp. konkurenčními podniky (Synek, 2003).

Ke konkrétním ukazatelům se dostaneme dále. Jelikož názvem této kapitoly je efektivity nákladů, resp. vložených výrobních faktorů, bylo by dobré vysvětlit, co to efektivity v obecném slova smyslu znamená.

5.2. Efektivnost a hospodárnost obecně

Vyrábí-li podnik výrobky uspokojující potřeby trhu s maximálním využitím všech výrobních faktorů, přičemž výrobní faktory jsou v optimálním množství a v optimální proporcii, můžeme o něm prohlásit, že vyrábí efektivně. Tím se dostáváme k pojmu efektivnost. Základem slova efektivnost je „efekt“, tj. výsledek, účinek, následek. Souhrnným efektem podniku jsou poskytované výrobky a služby, tj. výstup, output (Synek, 2002).

Efektivnost se počítá obecným vzorcem:

$$\text{efektivnost} = \frac{\text{výstup (output)}}{\text{vstup (input)}} \\ \text{výrobky(slужby)} / \text{výrobní faktory}$$

(Synek, 2002).

Efektivnost výrobních faktorů je často nazývána produktivitou výrobních faktorů. Pokud bychom za vstup dosadili odpracované hodiny, měříme parciální produktivitu. V případě použití vstupu dlouhodobého majetku hovoříme o produktivitě kapitálu. Jelikož je velmi obtížné převést veškeré výrobní faktory na společný jmenovatel, výpočet produktivity všech výrobních faktorů je složitější a v praxi málo používaný (Synek, 2002).

Ze vzorce je zřejmé, že takto můžeme změřit účinnost každého jednotlivého výrobního faktoru (Synek, 2002).

Nyní se zaměříme na to, jak můžeme efektivnost zjistit v podniku. Měřítkem efektivnosti je tedy poměr hodnoty výstupu k hodnotě vstupu. Za výstup můžeme považovat hodnotu všech statků vyrobených za určité období. Za hodnotu vstupu hodnotu výrobních faktorů spotřebovaných na daný výstup. Použijeme-li jako hodnotu výstupu výnosy, můžeme vytvořit tyto ukazatele : výnosy / náklady, výnosy / kapitál. První ukazatel se v praxi používá většinou v převrácené hodnotě jako podíl nákladů připadajících na 1 peněžní jednotku (u nás 1 Kč) výnosů. Označuje se jako **ukazatel haléřové nákladovosti (koeficient nákladovosti)**.

Oba ukazatele (výnosy / náklady, náklady / výnosy) můžeme považovat za charakteristiku hospodárnosti podniku. Hospodárnost je často ztotožňována s efektivností. Oba termíny ale označují účinnost, s jakou jsou používány prostředky k dosažení cílů (Synek, 2002).

Bohumil Král ve své literatuře označuje hospodárnost jako takový průběh nákladů podniku, při kterém se dosahuje žádoucích výstupů s co nejmenším vynaložením zdrojů ekonomického růstu. Tradičně se prosazuje dvěma základními cestami, a to ve formě úspornosti a ve formě vytíženosti (Král, 2006).

5.3. Ekonomická efektivnost, účinnost

Podstatným kritériem podniku je ekonomická účinnost vynaložených nákladů. Její úroveň je výsledkem měření vynaložených nákladů s dosaženým ekonomickým prospěchem. Její elementární formou je porovnání nákladů, vynaložených v souvislosti s prodanými výkony (Král, 2006).

Ekonomická efektivnost je vrcholovým kritériem racionality vynaložených nákladů. Její úroveň opět vychází, jako u ekonomické účinnosti, ze souměření vynaložených nákladů s dosaženým ekonomickým prospěchem, a tedy z kvantifikace zisku hodnoceného období. Úroveň zisku je navíc vztažena buď k celkové úrovni ekonomických zdrojů (aktiv), které jsou v podniku vázány, nebo k vymezené části vlastního a cizího kapitálu, který se podílí jak na tvorbě, tak na čerpání zisku (Král, 2006).

Efektivností tak v nejobecnější podobě rozumíme schopnost podniku zhodnotit zdroje vložené do podnikání. Její kvantitativní vyjádření je založeno na porovnání vynaložených vstupů a dosažených efektů z podnikatelské činnosti, přičemž obě základní kategorie mohou být různě interpretovány (Král, 2006).

Mimo měření celkové ekonomické efektivnosti lze zkoumat také dílčí faktory jejího zvyšování. Ty je účelné z hlediska odpovědnosti za jejich působení rozdělit do dvou skupin:

- na ty, které souvisejí s průběhem hlavní výdělečné činnosti podniku a které tedy v zásadě spadají do odpovědnosti podnikového managementu
- na ty, které jsou výsledkem efektivního zajišťování průběhu finančních a investičních transakcí a které již spíše spadají do odpovědnosti vlastníků či jejich reprezentantů (Král, 2006).

Pokud bychom se chtěli zaměřit na konkrétní ukazatele měření efektivity podniku, nesmíme v první řadě opomenout **ukazatele rentability (výnosnosti)** (moodle.vsb.cz).

Investory i vlastníky nejvíce zajímá jaká je rentabilita vloženého kapitálu (ROI – Return on Investment) a rentabilita vlastního kapitálu (ROE – Return on Equity). Podle těchto ukazatelů a vzhledem k podstupovanému riziku se rozhodují, zda nechají tyto prostředky takto investovány či zda zvolí jinou investici se srovnatelným rizikem, ale vyšší mírou výnosu. Z toho je jednoznačně jasné, že rentabilita je klíčovým ukazatelem, který si zaslouží hlubší analýzu (moodle.vsb.cz).

Mezi nejznámější ukazatele rentability patří:

- **rentabilita aktiv** (ROA) = $zisk / aktiva$

Vyjadřuje míru zisku připadající na 1 Kč aktiv.

Zisk používaný u rentability aktiv je zisk před zdaněním, tzv. EBT. Aktiva ve jmenovateli zlomku jsou sumou řádků č. 2, 3 a 7 z rozvahy společnosti.

- **rentabilita vlastního kapitálu** (ROE) = $zisk / vlastní kapitál$

Zjistíme tím, kolik zisku připadá na 1 Kč kapitálu, který investoval do podniku společník. V tomto případě se v čitateli počítá s čistým ziskem.

- **rentabilita nákladů** (ROC) = $zisk / celkové náklady$

Vyjadřuje nám, kolik Kč zisku připadá na Kč nákladů.

- **rentabilita tržeb** (ROS) = $zisk / celkové tržby$

Vypovídá o tom, kolik Kč zisku připadá na Kč tržeb.

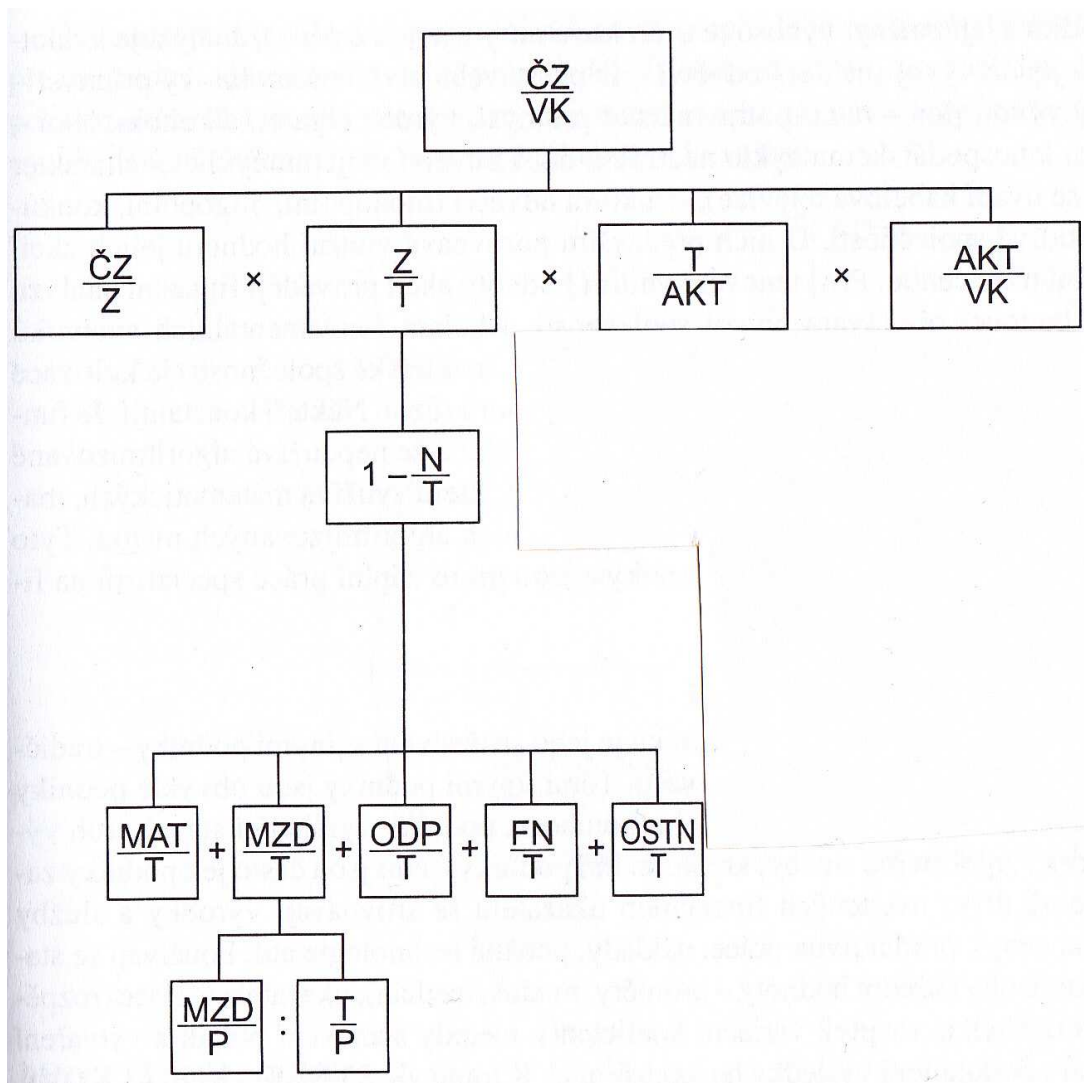
Za další ukazatele měření efektivnosti nákladů můžeme považovat již zmíněnou **nákladovost** = $\text{náklady} / \text{tržby}$ (resp. výnosy).

Vyjadřuje, kolik nákladů vynaložil podnik na 1 Kč tržeb. Patří mezi tzv. haléřové ukazatele. Obecně by mělo být snahou dosáhnout co nejnižší hodnoty tohoto ukazatele, ale velmi záleží na absolutní výši objemu tržeb. Je-li objem odbytu vysoký, je možné se spokojit i s vyšší hodnotou tohoto ukazatele, nebo absolutní částku zisku lze zvyšovat nejen snížením nákladů, ale i zvyšováním odbytu, množstvím prodaného zboží (<http://www.eamos.cz>).

V případě, že by podnik chtěl znát využití kapitálu (aktiv), nabízí se možnost **ukazatele využití aktiv** = $\text{výnosy} / \text{kapitál}$ (*aktiva*). Tento ukazatel spadá do ukazatelů aktivity.

V souvislosti s hodnocením efektivnosti nákladů můžeme také zmínit pyramidovou soustavu finančních ukazatelů, která spočívá v postupném rozkladu vrcholového ukazatele a použití některých výše zmíněných ukazatelů. Vrcholovým ukazatelem bývá obvykle rentabilita vlastního kapitálu, která nejlépe vystihuje základní cíl podniku. Vrcholový ukazatel se dále podle speciálních metod (metoda logaritmická a metoda postupných změn) rozkládá na dílčí ukazatele.

Obrázek č. 4: Pyramidová soustava finančních ukazatelů

(Synek, 2003).

ČZ/VK – rentabilita vlastního kapitálu

ČZ/Z – podíl čistého zisku na zisku ke zdanění

Z/T – rentabilita tržeb

T/AKT – rychlost obrátu aktiv

N/T – nákladovost tržeb (haléřový ukazatel nákladovosti)

MAT/T – materiálová nákladovost

MZD/T – mzdová nákladovost

ODP/T – podíl odpisů na tržbách
FN/T – finanční nákladovost
OSTN/T – podíl ostatních nákladů na tržbách
MZD/P – průměrná mzda pracovníka
T/P – produktivita práce měřená tržbami na pracovníka
AKT/VK – ukazatel zadluženosti podniku (Synek, 2003).

Pro již zmíněné téma se nyní zaměříme na hodnocení efektivnosti vlastních nákladů a dále na vztah mezi nákladovostí a rentabilitou výnosů.

5.4. Vztah mezi rentabilitou výnosů (výnosností), nákladovostí a rentabilitou nákladů

Pro rentabilitu výnosů resp. výnosnost a nákladovost platí následující vztahy:

$$v = 1 - n \quad \text{a} \quad n = 1 - v \quad \text{protože} \quad v + n = 1$$

$$\frac{Z}{V} + \frac{N}{V} = \frac{V}{V} = 1$$

(Střeleček, 1992).

Rentabilita výnosů resp. výnosnost a nákladovost produkce je stejný typ ukazatele. Oba ukazatele jsou ovlivňovány stejnými faktory, rozdíl je pouze v dynamice ukazatele. Oba ukazatele hodnotí účinnost nákladů. Výnosnost a rentabilita nákladů nejsou vhodné pro další rozklad, proto analyzujeme ukazatel nákladovosti podniku. Výhodou tohoto ukazatele je jeho další aditivní členění, které je výhodné pro další rozklad. Dalším postupným rozkladem nákladovosti dostaneme celou soustavu ukazatelů charakterizující hlavní stránky ekonomiky podniku (Střeleček, 1992).

Rozklad se provádí zpravidla v několika stupních. Nejprve se rozloží celková nákladovost na ukazatele provozní, finanční a mimořádné nákladovosti. Tyto ukazatelé vzniknou jako poměr určitého nákladového druhu a celkových výnosů podniku (Střeleček, 1992).

Ukazatelé dílčí nákladovosti jsou v aditivní vazbě, neboť platí:

$$\frac{N}{V} = \frac{PN}{V} + \frac{FN}{V} + \frac{MN}{V},$$

kde N jsou celkové náklady, PN jsou provozní náklady, FN jsou finanční náklady, MN jsou mimořádné náklady (Střeleček, 1992).

V dalším stupni rozkladu můžeme podrobněji analyzovat provozní nákladovost, což je nastíněno výše v pyramidové soustavě finančních ukazatelů (Střeleček, 1992).

5.5. Hodnocení efektivnosti vlastních nákladů

Jednou z častých otázek podnikového hodnocení výrobního procesu je posoudit, zda zvyšování objemu produkce je ekonomicky efektivní. Základní znalost poskytují stupně efektivnosti vlastních nákladů, které vyjadřují kvalitativně rozdílné tendence v závislosti mezi objemem produkce a vlastními náklady (porovnává se dynamika vlastních nákladů a výkonů) (Střeleček, 1992).

Objem produkce může být vyjadřován v naturálních nebo peněžních jednotkách. V případě, že objem produkce je vyjadřován v naturálních jednotkách mluvíme *o naturálním stupni efektivnosti vlastních nákladů*. V případě, že objem produkce je vyjadřován v peněžních jednotkách mluvíme *o hodnotovém stupni efektivnosti* (Střeleček, 1992).

Rozdíl mezi naturálním a hodnotovým vyjádření:

$W = Q * c$, kde W je objem produkce v peněžním vyjádření

Q je objem produkce v naturálním vyjádření

c je průměrná realizační cena (Střeleček, 1992).

Hodnotové stupně efektivnosti vlastních nákladů vyjadřují podmínky zpeněžování (Střeleček, 1992).

Stupně efektivnosti vlastních nákladů lze využívat pro hodnocení efektivnosti vývoje vlastních nákladů – jak za celý podnik, jeho organizační útvary

- tak za jednotlivá odvětví, výkony (Střeleček, 1992).

Společnost S-Tisk, s. r. o. využívá hodnotového vyjádření objemu produkce, a proto uvedeme vzorec pouze pro popis hodnotové efektivity nákladů:

V – celkové výnosy

VN – vlastní náklady organizačního útvaru

n = nákladovost pro základní a srovnávané období: $n_0 = N_0 / V_0$, $n_1 = N_1 / V_1$

n^{-1} = efektivnost vlastních nákladů pro základní a srovnávané období: $n_0^{-1} = V_0 / N_0$,

$n_1^{-1} = V_1 / N_1$ (Střeleček, 1992).

V případě měření ekonomických účinků stupňů efektivity vlastních nákladů je možno ekonomický účinek stupňů efektivity vlastních nákladů měřit jednak úsporou (překročením) vlastních nákladů a jednak ziskem (ztrátou) z rozšíření objemu výroby (Střeleček, 1992).

1.) Úspora resp. překročení nákladů

Znamená, že na stejný objem produkce je vynaložen menší (resp. větší) objem vlastních nákladů. Úspora vlastních nákladů vychází z poklesu ukazatele nákladovosti. Změna vlastních nákladů (tj. úspora nebo překročení) vlivem nákladovosti vychází z tohoto analytického modelu $N = n * V = (N / V) * V$ (Střeleček, 1992).

Kde :

N = náklady,

n = nákladovost,

V = výnosy (Střeleček, 1992).

Pomocí metody postupných změn dostaneme $\Delta N / n = n_1 V_1 - n_0 V_1 = V_1 (n_1 - n_0)$.

Tento ukazatel udává, jaký by byl rozdíl ve vlastních nákladech, kdybychom produkci vyráběli s nižší nákladovostí (Střeleček, 1992).

Jestliže $n_1 < n_0 \rightarrow \Delta N / n$ vyjde záporná, což znamená úsporu vlastních nákladů vlivem nižší nákladovosti (Střeleček, 1992).

$n_1 > n_0 \rightarrow \Delta N / n$ vyjde kladná, což znamená překročení vlastních nákladů vlivem nákladovosti (Střeleček, 1992).

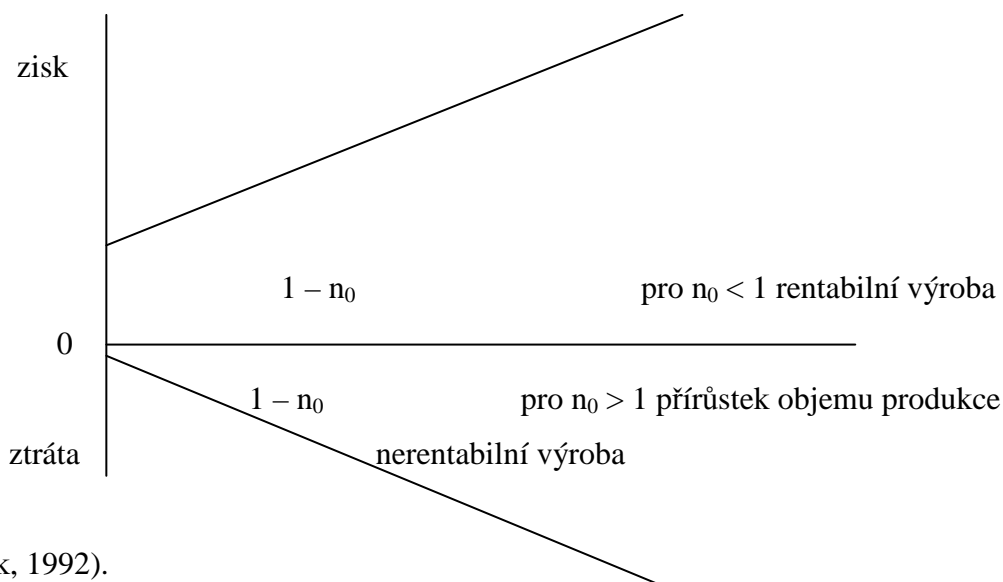
2) Zisk (ztráta) z rozšíření výroby

Při definici této ekonomické kategorie vycházíme z předpokladu, že zvyšování objemu výroby je doprovázeno neměnnou efektivností vlastních nákladů spojenou s neměnným ukazatelem nákladovosti (Střeleček, 1992).

Růst objemu zisku (resp. objemu ztráty) je pak úměrný výnosnosti produkce a přírůstku (resp. snížení) objemu produkce: $\Delta Z / V = (1 - n_0) * \Delta V$ (Střeleček, 1992).

Kladná hodnota tohoto výrazu je přírůstkem zisku, záporná hodnota je přírůstkem ztráty (Střeleček, 1992).

Obrázek č. 5: Grafické znázornění efektu z rozšíření výroby

(Střeleček, 1992).

Další součástí diplomové práce je uvedení základních ekonomických veličin a jejich vztahu s provozní pákou.

6. Provozní páka a její vliv na vztahy mezi základními ekonomickými veličinami

6.1. Základní ekonomické veličiny

Mezi základní ekonomické veličiny podniku patří zisk, náklady, objem výroby, cena produkce a tržby (Synek, 2003).

Vztahy mezi těmito základními ekonomickými veličinami budeme nejprve zkoumat při výrobě výrobků stejného druhu.

Při neměnné ceně se tržby vyvíjejí podle vztahu: $T = p \cdot q$, kde:

p = cena za jednotku (cena výrobku)

q = počet, množství vyrobených a prodaných výrobků (Synek, 2000).

Tržby při nulové výrobě (prodeji) se rovnají nule, proto přímka tržeb prochází nulovým bodem. Je patrné, že při nulovém objemu výroby vzniká ztráta ve výši fixních nákladů, která se zmenšuje se zvyšujícím se objemem výroby, až při určitém objemu výroby (kdy se obě přímky protínají) zaniká. Při dalším rozšiřování výroby začne vznikat zisk (Synek, 2000).

Pro další rozšíření této práce je nezbytné vysvětlit problematiku provozní páky, se kterou budeme dále pracovat.

6.2. Provozní páka

Provozní páka vyjadřuje podíl fixních nákladů v celkových nákladech podniku. Je-li vysoký podíl fixních nákladů v celkových nákladech podniku, dochází k tomu, že relativně malá změna v tržbách způsobí velkou změnu v provozním zisku. To označujeme jako stupeň provozní páky (Synek, 2000).

U podniků s vysokým podílem fixních nákladů na celkových nákladech je zisk velmi citlivý na změny, na snížení či zvýšení objemu tržeb (zisk je v těchto podnicích citlivější, než je u podniků s malou provozní pákou). Platí, že do té doby, než budou v podniku nějaké fixní náklady, bude v podniku i provozní páka (Grünwald, Holečková, 1996).

Podle Evy Kislingerové (2007) vyjadřuje provozní páka vliv jednotkové změny realizovaného q (celkové tržby za sledované období v ks) na změnu hrubého zisku (tedy zisku před zdaněním). Výše tohoto vlivu závisí na struktuře nákladů.

V literatuře od Borise Popeska (2009) je pojednáno o provozní páce jako o něčem, co hovoří o dopadu změny podílu variabilních a fixních nákladů ve vztahu k objemu výroby a generovanému zisku.

Náročnější technologie, která způsobuje nárůst fixních nákladů, dokáže generovat vyšší úroveň zisku, ale pouze v případě dostatečného využití její kapacity. V opačném případě způsobuje zmíněná výše fixních nákladů zápornou úroveň hospodářského výsledku.

Jedním z typů provozní páky je provozní páka stejnorodé produkce, kdy lze objem produkce vyjádřit v naturálních jednotkách. Produkce je reprezentována ve většině případů jen jedním druhem výrobku. Dále provozní páka v případě lineárních tržeb a proporcionálních nákladech - pokud mají tržby lineární průběh a náklady jsou proporcionální, je to nejjednodušší možnost provozní páky. Provozní páka je závislá na rozdílu jednotkových nákladů a jednotkové ceny. Čím je rozdíl větší, tím je provozní páka silnější. Naopak pokud je rozdíl mezi jednotkovou cenou a jednotkovým nákladem malý, provozní páka je slabá a v neposlední řadě provozní páka v případě proporcionálních tržeb a nadproporcionálních nákladech - i zde je velikost provozní páky závislá na jednotkové ceně a jednotkových nákladech. Čím bude rozdíl větší, provozní páka bude silnější (Grünwald, Holečková, 1996).

Pro úplné porozumění problematice provozní páky nyní vysvětlíme již uvedený stupeň provozní páky.

6.3. Stupeň provozní páky

Stupeň provozní páky vypovídá o tom, jak změna objemu výroby ovlivní zisk (Synek, 1997).

Nejjednodušeji lze říci, že stupeň provozní páky udává, o kolik se změní zisk, když se objem výroby změní o 1% (Synek, 1997).

Měříme ho jako podíl procentní změny zisku a procentní změny tržeb:

$$\text{stupeň provozní páky} = \% \text{ změna zisku} / \% \text{ změna tržeb}$$

(Synek, 1997).

6.4. Analýza bodu zvratu(Break Event Points Analysis)

Bod zvratu hovoří o tom, jakou úroveň výkonů musí podnik zajistit, aby došlo ke krytí fixních i variabilních nákladů. Jinými slovy také bod, do jehož dosažení výrobky pouze náklady pokrývaly a od něhož již začaly přispívat k tvorbě zisku (Popesko, 2009).

Jiná literatura pojednává o tom, že bod zvratu (též kritický bod rentability, bod krytí nákladů, bod zisku, mrtvý bod, nulový bod, anglicky break even point) je objem výroby q , při kterém se tržby rovnají celkovým nákladům ($T = N$; kde T jsou tržby a N jsou náklady). Označuje se BZ (Synek, 2007).

Analýza bodu zvratu zkoumá rovnováhu mezi celkovými fixními a celkovými variabilními náklady za podnik jako celek. Fixní a variabilní náklady se porovnávají s podnikovými výnosy (Kavan, 2002).

V literatuře od R. Grünwalda a J. Holečkové je uvedeno, že analýza bodu zvratu umožňuje zjistit, při jakém objemu činnosti dochází k rovnováze mezi tržbami, resp. výnosy a náklady a kdy další zvyšování objemu činnosti začíná přinášet zisk (Grünwald, Holečková, 2009).

Pomocí bodu zvratu lze jinými slovy stanovit minimální rozsah činnosti nezbytný k úhradě celkových nákladů, popřípadě minimální rozsah činnosti pro dosažení požadovaného zisku (Fibířová, Šoljaková, Wagner, 2007).

Jak zjistíme bod zvratu?

Bod zvratu při neměnné ceně a lineárním vývoji nákladů:

Platí, že při neměnné ceně se tržby vyvíjejí podle vztahu: $T = p * q$, kde T představují tržby, p = cena a q = množství produkce; při lineárním vývoji se vyvíjejí podle vztahu: $N = FN + b * q$, kde N znamenají náklady, FN = fixní náklady, b = variabilní náklady a q = množství produkce (Synek, 1997).

Dále platí, že zisk je rozdíl mezi tržbami a náklady: $Z = T - N$ (tržby – náklady) (Synek, 1997).

Ze vzorce je zřejmé, že zisku je dosaženo tehdy, když $T > N$. V opačném případě dochází ke ztrátě. Pokud se tržby rovnají nákladům – $T = N$, nevzniká ani zisk, ani ztráta. Množství výrobků, při kterém k tomuto dochází, nazýváme *kritické množství výroby nebo mrtvý bod* (Synek, 1997).

Znalost kritického množství výroby je důležité při samotném projektování výrobních kapacit. Je nezbytně nutné, aby budoucí potřeba určitého výrobku v průměru trvale převyšovala alespoň bod kritického množství výroby. V opačném případě bude výroba ztrátová (Synek, 2003).

Další ze vzorců týkající se bodu zvratu je vzorec, kdy hledáme množství q. Hledané množství q odvodíme ze vzorce $T = N$, který rozepíšeme jako:

$$p * q = FN + b * q, q = FN / p - b$$

(Synek, 1997).

Rozdíl mezi $p - b$ je již zmiňovaný příspěvek na úhradu fixních nákladů a zisku (Synek, 1997).

V souvislosti s bodem zvratu je často spojován **koeficient bezpečnosti**, který vyjadřuje, jak daleko je podnik od bodu zvratu. Tedy od bodu, kdy se začne tvořit zisk.

Koeficient bezpečnosti se vypočítá jako: $kB = \frac{Q_s - BZ}{Q_s}$, kde Q_s je skutečně dosažený

objem výroby v Kč nebo v naturálních jednotkách (Synek, 2007).

Pokud podnik vyrábí více než jeden výrobek, což se týká mnou vybraného podniku pro praktickou část diplomové práce, má tedy různorodou produkci, musíme pro vyjádření závislosti nákladů a objemu výroby použít globální nákladovou funkci, tj. funkci vyjadřující vztah mezi celkovou produkcí a celkovými náklady. Předpokládáme opět lineární vývoj celkových nákladů (Synek, 2007).

Ve funkci $N = F + h \cdot Q$ představuje parametr h podíl celkových variabilních nákladů na 1 Kč produkce (tržeb), proměnná Q celkovou produkcí (tržby) vyjádřenou peněžně. Parametr h je obdobou známého haléřového ukazatele nákladovosti, který však představuje podíl veškerých nákladů na 1 Kč produkce (Synek, 2007).

7. Charakteristika zvoleného podniku zejména z hlediska vývoje nákladů a objemu výroby

Podnik, který byl zvolen pro praktickou část diplomové práce je tiskárna S-Tisk Vimperk, s. r. o.

7.1. Metodika

Potřebné informace pro zjištění nákladů, tržeb, výnosů a aktiv společnosti, které byly potřeba k vypracování diplomové práce, byly čerpány z rozvahy a z výkazu zisku a ztráty společnosti S-Tisk Vimperk, s. r. o. Dalším zdrojem údajů byla konzultační setkání s majitelem společnosti, panem Ing. Ladislavem Štěrbou.

Cílem práce bylo zhodnotit význam sledování, klasifikace a evidence nákladů v podniku jako hlavního činitele zvyšování zisku. Dále pak posoudit možnosti měření efektivnosti vynaložených nákladů respektive efektivnosti vynaložených výrobních faktorů. Dalším cílem práce bylo vysvětlit pojem provozní páka zejména v návaznosti na vztahy mezi základními ekonomickými veličinami. Zvolené metody poté aplikovat ve vybraném podniku z jihočeského regionu.

Zvolenou časovou řadou je období 2005 – 2009.

V praktické části této práce byly použity následující vzorce:

Tabulka č. 1: **Primární ukazatele**

náklady	N	V ř. 5, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 29
tržby	T	V ř. 4
výnosy	V	V ř. 4, 13, 26, 28, 35
výsledek hospodaření	VH	V ř. 4
aktiva	A	R ř. 1
zisk před zdaněním	EBT	V ř. 41
variabilní náklady	VN	interní zdroj
fixní náklady	FN	interní zdroj
vlastní kapitál	VK	R ř. 14

V = výkaz zisku a ztrát

R = rozvaha

Tabulka č. 2: **Poměrové ukazatele**

Ukazatel	Zkratka	Výpočet
ukazatel nákladovosti	n	N / V
výnosnost	v	V / N
haléřový ukazatel	h	VN / T
nákladové funkce	NF	$h * T + FN$
stupeň provozní páky	SPP	$\Delta Z / \Delta T$
bod zvratu	BZ	$FN / (1 - h)$
rentabilita aktiv	ROA	EBT / A
rentabilita vlastního kapitálu	ROE	EBT / VK
rentabilita nákladů	ROC	čistý zisk / N
rentabilita výnosů	ROS	čistý zisk / V
změna zisku vlivem změny nákladovosti	$\Delta Z / \Delta n$	$-(V_{b.obd.} * (n_{b.obd.} * n_{09}))$
změna zisku vlivem rozšíření výroby	$\Delta Z / Q$	$(1 - n_{09}) * (V_{b.obd.} - V_{09})$
změna nákladů vlivem změny nákladovosti	$\Delta N / \Delta n$	$V_{b.obd.} * (n_{b.obd.} * n_{09})$

Pro rozklad zisku byla použita metoda postupných změn.

7.2. Charakteristika společnosti

Adresa společnosti:

S-Tisk Vimperk, s. r. o.

Žižkova 448

Vimperk

385 01

IČO: 26015609

DIČ: CZ 26015609

e-mail: info@stisk.cz

Adresa provozu společnosti:

S-Tisk Vimperk, s. r. o.

Tovární 184

Vimperk

385 01

Majitelem a zároveň tedy i ředitelem podniku je pan Ing. Ladislav Štěrba.

Společnost S-Tisk Vimperk, s. r. o. byla založena v roce 1999. V důsledku tradice knihařství ve Vimperku se tiskárna specializuje na výrobu publikací a brožur. Dalšími produkty, které tiskárna vyrábí jsou noviny, časopisy a letáky. Technika tisku, která se zde využívá je ofsetový tisk a knihárenská výroba. Společnost má v současnosti celkem 13 zaměstnanců, řadíme ji tedy mezi malé podniky.

Za ukazatele charakterizující velikost podniku můžeme považovat např. aktiva, výsledek hospodaření a již zmiňovaný počet zaměstnanců. V následující tabulce je uveden jejich vývoj za jednotlivá léta (Horejšová, 2009).

Tabulka č. 3: **Vývoj ukazatelů charakterizující společnost**

Rok	2005	2006	2007	2008	2009
Aktiva podniku (v tis. Kč)	14 958	15 922	15 496	13 798	12 800
Výsledek hosp. před zd. (v Kč)	192 000	108 000	220 000	- 420 564	50 000
Počet zaměstnanců	14	14	14	14	13

Zdroj: S-Tisk, s. r. o.

Z vývoje počtu zaměstnanců je vidět, že společnost S-Tisk, s. r. o. má od roku 2005 do roku 2008 stabilní počet zaměstnanců, a to 14. Nedocházelo k žádnému ukončení či navázání pracovního poměru. V roce 2009 ovšem k ukončení pracovního poměru, ze strany jednoho ze zaměstnanců, došlo.

Při zaměření se na výsledek hospodaření zjistíme, že v roce 2006 se na hospodaření společnosti odrazila menší výroba a stavba vlastní výrobní haly. Z tohoto důvodu došlo k poklesu o 84 000 Kč. V roce následujícím došlo ke stabilizaci situace a k značnému nárůstu výsledku hospodaření na 220 000 Kč. V roce 2008 došlo v podniku ke ztrátě ve výši 420 564 Kč. Náklady podniku převýšily v tomto roce položku výnosů podniku. Velkou váhu razantnímu snížení výsledku hospodaření přikládá společnost hospodářské krizi a s tím spojené menší množství zakázek. Následující rok byl výsledek hospodaření již kladný, vzrostl o 370 564 Kč.

Pro celkové zhodnocení výsledků společnosti je vhodné zmínit, že společnost nejlépe prosperovala v roce 2007, kdy získala nové a velmi významné odběratele.

Hlavními odběrateli společnosti S-Tisk Vimperk, s. r. o. jsou převážně pražská nakladatelství, např. Nakladatelství Aurora, Nakladatelství Mladá Fronta, Nakladatelství Lidové Noviny a Nakladatelství DharmaGhaia.

Dalším nakladatelstvím, se kterým společnost dlouhodobě spolupracuje je brněnské nakladatelství JOTA.

Město Vimperk, ve kterém tiskárna sídlí, je jejím dalším odběratelem. Vyrábí pro něj propagační a informační materiály. Ve Vimperku spolupracuje také s Šumavským národním parkem, pro který připravuje kompletní tiskový servis. Další propagační materiály a jiné firemní tiskopisy vyrábí pro společnost Dřevostroj Čkyně.

Pro výpočty v této práci je nutné vytvořit přehled nákladů v jednotlivých letech a také vývoj tržeb za jednotlivá léta. Tento přehled nám poskytují tabulky č. 4 a 7.

8. Vývoj nákladů společnosti

Náklady společnosti budou roztříděny z hlediska druhového členění a z hlediska vztahu nákladů k objemu výroby.

8.1. Druhové členění nákladů

V tabulce č. 4 a v grafu č. 1 je nastíněn vývoj provozních, finančních a mimořádných nákladů společnosti za celé sledované období. Pro lepší znázornění průběhu nákladů je pod tabulkou zobrazen graf.

Tabulka č. 4: **Náklady společnosti S-Tisk, s. r. o.**

Rok	2005	2006	2007	2008	2009
Provozní náklady	11 925 758	11 084 953	12 511 469	12 202 964	10 328 736
Finanční náklady	34 000	210 000	179 000	149 600	70 800
Mimořádné náklady	0	0	0	0	0
Náklady celkem	11 959 758	11 294 953	12 690 469	12 352 564	10 399 536

Zdroj: S-Tisk, s. r. o.

Nejvyšších provozních nákladů dosahovala společnost v roce 2007. Oproti roku 2006 došlo k nárůstu o 1 426 516 Kč. Primárním důvodem zvýšení je zvýšení objemu výroby; společnost dostávala více zakázek od odběratelů než v roce 2006. Následkem většího počtu zakázek však nedošlo k nárůstu jen nákladů, ale také tržeb a zisku.

V roce 2005 byly celkové provozní náklady vyšší oproti roku 2006 o 840 805 Kč. Vzrostla výkonová spotřeba v podniku, kterou zapříčinila opět vyšší výroba. Daně a jiné poplatky byly v tomto roce vyšší o 5 000 Kč, taktéž ostatní provozní náklady. Odpisy dlouhodobého majetku dosahovaly nižších hodnot (Horejšová, 2009).

Pokud bychom se podívali na rok 2009, kdy společnost byla zasažena hospodářskou krizí, došlo ke snížení nákladů pouze o 1 874 228 Kč oproti roku 2008. Jednotlivé druhy nákladů nevykazovaly žádné razantní změny, až na položku ostatních provozních nákladů, kdy byl zaznamenán pokles o 25 000 Kč. Ve srovnání s výsledkem hospodaření je nutné konstatovat, že jsou náklady poměrně vysoké.

U finančních nákladů je patrné, že nejvyšších hodnot bylo dosaženo v roce 2006. Finanční náklady v tomto roce činily 210 000 Kč. V roce 2007 došlo vlivem snížení úroků a ostatních finančních poplatků společnosti k poklesu o 31 000 Kč. Nejnižších finančních nákladů bylo dosaženo v roce 2005, a to pouze 34 000 Kč. V posledních dvou sledovaných letech byl rozdíl finančních nákladů téměř o polovinu; v roce 2009 byly finanční náklady nižší o 79 000 Kč, jejich hodnota činila 70 800 Kč.

Dle výkazu zisku a ztráty vykazují mimořádné náklady ve všech letech nulový zůstatek.

Následující tabulka udává podíl jednotlivých nákladů na celkových nákladech.

Tabulka č. 5: **Procentuální podíl nákladů**

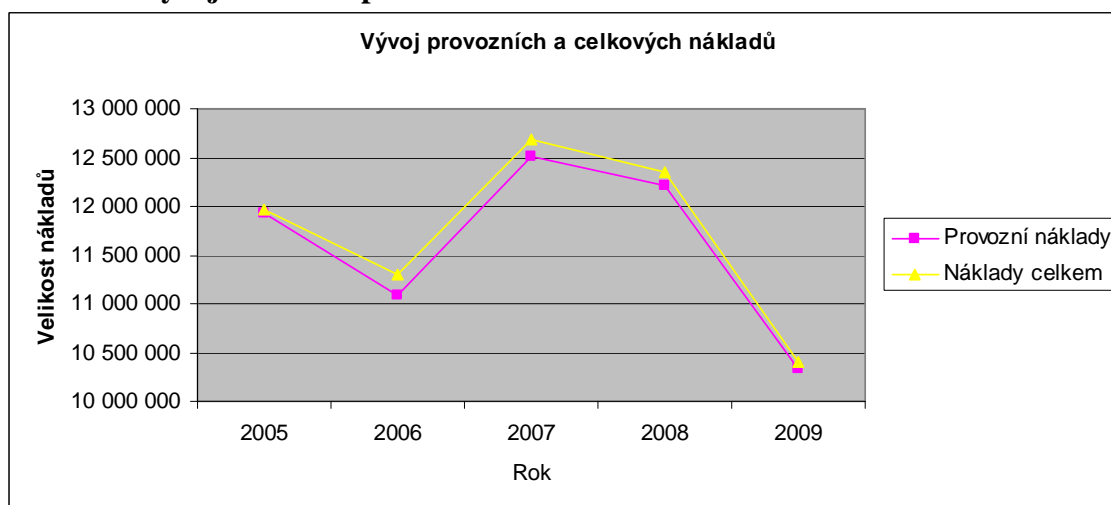
Rok	2005	2006	2007	2008	2009
Provozní náklady	99,72	98,14	98,59	98,79	99,32
Finanční náklady	0,28	1,86	1,41	1,21	0,68

Zdroj: Vlastní výpočty

Hodnoty v tabulce č. 5 vypovídají o tom, že v každém roce měly největší podíl na celkových nákladech náklady provozní; vždy kolem 99%. Největšího podílu dosáhly náklady provozní v roce 2005, kdy tvořily 99,72% z celkových nákladů. Naopak nejmenší podíl provozních nákladů byl zaznamenán v roce 2006 (98,14%). Od roku 2006 docházelo k mírnému procentnímu růstu podílu těchto nákladů na nákladech celkových.

Finanční náklady tvořily jen malý podíl na celkových nákladech podniku. Tento podíl se každým rokem pohyboval kolem 1%. Nejmenší podíl vykazovaly finanční náklady v roce 2005, pouhých 0,28%.

Graf č. 1: Vývoj nákladů společnosti v Kč

Pro stanovení nákladových funkcí, které jsou uvedeny v kapitole č. 9, je nezbytné členění nákladů podle vztahu k objemu výroby; rozdělení nákladů na náklady fixní a náklady variabilní. Toto rozdělení vystihuje následující tabulka.

8.2. Členění nákladů podle vztahu k objemu výroby

Ve společnosti S-Tisk, s. r. o. je značná část nákladů náklady variabilními. Za fixní náklady jsou považovány např. poplatky bance, mzdové náklady, spotřeba elektrické energie, odpisy majetku, zákonné sociální pojištění, stravné zaměstnanců apod.

V následující tabulce je uveden vývoj celkových fixních a variabilních nákladů.

Tabulka č. 6: Vývoj fixních a variabilních nákladů

Rok	Fixní náklady	Variabilní náklady	Náklady celkem
2005	5 480 000	6 479 758	11 959 758
2006	5 780 000	5 514 953	11 294 953
2007	6 155 300	6 535 169	12 690 469
2008	5 528 000	6 824 564	12 352 564
2009	5 020 000	5 379 536	10 399 536

Zdroj: S-Tisk, s. r. o.

U fixních nákladů je vhodné zmínit, že jejich vývoj není zcela stabilní. Fixní náklady společnosti, které by měly být s objemem výroby neměnné, se mění. Důvodem je především změna objemu dlouhodobého majetku. Vysokých fixních nákladů vykazovala společnost v roce 2007. Příčinou takto vysoké hodnoty v tomto roce je nákup nových strojů z důvodu rozšíření výroby, výrobní haly. S nákupem strojů stoupají podniku odpisy dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku a hodnota fixních nákladů roste.

8.3. Tržby společnosti S-Tisk, s. r. o.

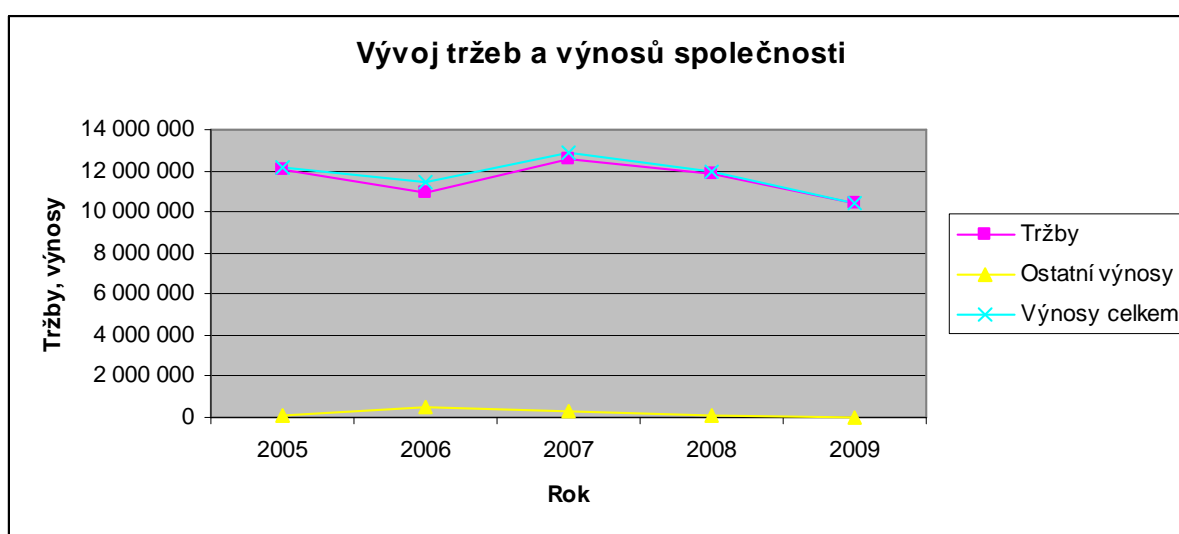
Tabulka č. 7 obsahuje vývoj tržeb a celkových výnosů společnosti. Tržby budou dále použity k výpočtu ukazatele nákladovosti a nákladových funkcí.

Tabulka č. 7: Tržby společnosti S-Tisk, s. r. o.

Rok	2005	2006	2007	2008	2009
Tržby	12 022 000	10 932 000	12 608 000	11 868 000	10 449 000
Ostatní výnosy	130 000	471 000	304 000	64 000	1 000
Výnosy celkem	12 152 000	11 403 000	12 912 000	11 932 000	10 450 000

Zdroj: S-Tisk, s. r. o.

Graf č. 2: Vývoj tržeb v Kč

Pokud bychom chtěli zhodnotit vývoj tržeb společnosti, je zřejmé, že nejvíce perspektivní byla společnost v roce 2007. V tomto roce došlo v podniku k nákupu dlouhodobého majetku, který byl také důvodem zvýšení celkové produkce společnosti. Velikost tržeb dosahovala 12 608 000 Kč. Naopak nejhorším rokem, co se velikosti tržeb týká, je rok 2009. Odrazila se zde již zmiňovaná hospodářská krize, která společnost do jisté míry zasáhla a to v takovém směru, kdy podnik dostával podstatně méně zakázek než v letech předcházejících.

Kdybychom se podívali na položku výnosů společnosti, zajímaly by nás ve Výkazu zisku a ztráty položky tržby za prodej zboží, tržby z prodeje dlouhodobého majetku a materiálů, ostatní provozní výnosy, tržby z prodeje cenných papírů a podílů, výnosy z dlouhodobého a krátkodobého finančního majetku, výnosové úroky, ostatní finanční výnosy a výnosy mimořádné. Společnost vykazovala hodnoty pouze u ostatních provozních a finančních výnosů, mimořádných výnosů a výnosových úroků. Zbylé položky výnosů byly po všechny roky nulové.

Přičtením ostatních výnosů k tržbám společnosti dostáváme celkové výnosy společnosti. Ze zhodnocení tržeb a výnosů je patrné, že o nejvyšších celkových výnosech vypovídá rok 2007 (12 912 000 Kč).

Následující tabulka uvádí vývoj jednotlivých výsledků hospodaření ve sledovaném období

Tabulka č. 8: Vývoj hospodaření společnosti v jednotlivých letech

Rok	2005	2006	2007	2008	2009
Provozní VH	213 000	317 000	397 000	339 000	120 000
Finanční VH	-33 000	-209 000	-177 000	-148 000	-70 000
Mimořádný VH	12 000	0	0	5 000	0
VH za běžnou činnost	180 000	108 000	220 000	-425 000	50 000
Celkový VH	192 000	108 000	220 000	196 000	50 000

Zdroj: Výkazy společnosti

Tabulka č. 8 vypovídá o tom, že největší část celkového výsledku hospodaření zaujímá ve všech letech výsledek hospodaření z provozní činnosti. Provozní výsledek hospodaření dosahoval nejvyšší hodnoty v roce 2007, 397 000 Kč. Finanční výsledek hospodaření byl v celém sledovaném období záporný. Finanční náklady vždy

převyšovaly finanční výnosy. Co se týče mimořádného výsledku hospodaření, můžeme vidět, že pouze v letech 2005 a 2008 vykazoval kladné hodnoty. V ostatních letech byl nulový.

8.4. Objem výroby

Jak již bylo uvedeno, společnost S-Tisk, s. r. o. se orientuje převážně na výrobu publikací a brožur. Dalšími produkty, které vyrábí, jsou noviny, časopisy a letáky. Z údajů podniku je znám objem produkce jednotlivých výrobků v ks, který je nastíněn v následující tabulce (Horejšová, 2009).

Jedná se o nejpresnější vyjádření výroby (v naturálních jednotkách), které není závislé na vývoji cen.

Tabulka č. 9: **Objem výroby v ks**

Produkt	Rok				
	2005	2006	2007	2008	2009
Publikace	238 590	247 500	264 000	258 600	198 000
Brožury	185 460	165 000	198 000	188 000	165 000
Noviny, časopisy	52 800	54 560	55 000	56 700	60 100
Letáky	110 000	143 000	165 000	163 000	132 000

Zdroj: S-Tisk, s. r. o.

Z tabulky č. 9 je patrné, že rok 2007 byl u všech druhů výrobků, kromě novin a časopisů, rokem nejproduktivnějším. U publikací docházelo od roku 2005 až do roku 2007 k růstu produkce. V roce 2007 se vyrábělo o 6 % více publikací než v roce předcházejícím. Od roku 2007 výroba začala klesat, až v roce 2009 dosáhla nejnižší hodnoty, a to 198 000 ks. Meziroční změna produkce publikací činila 0,76 (viz tabulka č. 10), tj. množství publikací v roce 2009 pokleslo oproti roku 2008 o 24%.

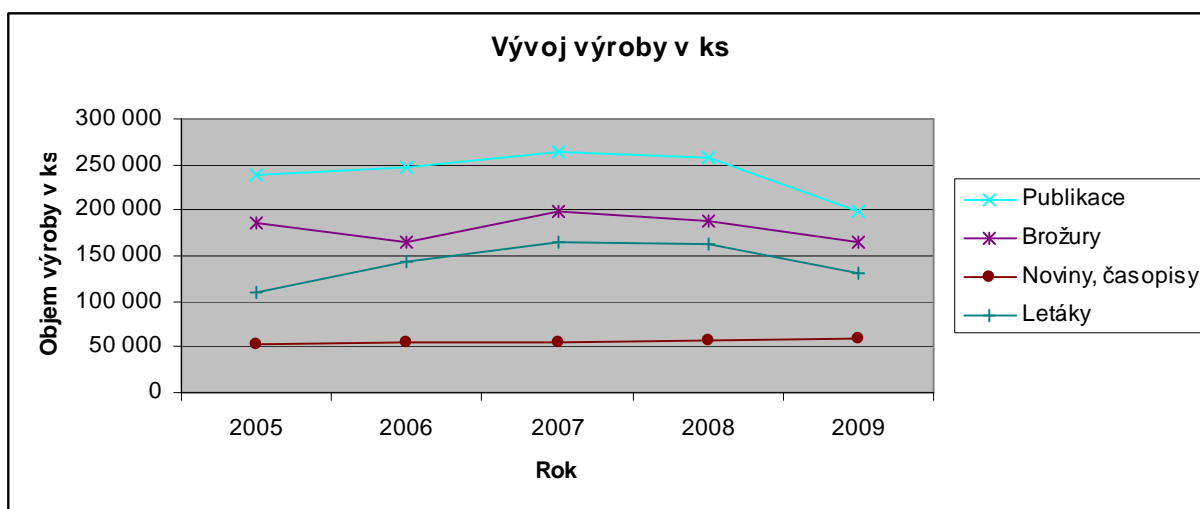
Obdobný vývoj produkce nastal také u letáků; od roku 2007 docházelo k poklesu produkce a v roce 2009 vyráběla společnost pouze 132 000 ks, což bylo nejméně za celé období. V roce 2007 vyráběla společnost o 15 % více letáků než v roce 2006

(viz tabulka č. 10). Největší pokles v produkci letáků zaznamenal rok 2009, kdy společnost vyprodukovala o 19 % méně než v roce 2008.

Produkce brožur měla po celé sledované období kolísavý vývoj produkce. Jako zajímavé se jeví roky 2006 a 2009, kdy byl zaznamenán stejný objem vyrobených brožur, a to 165 000 ks.

Noviny a časopisy jsou jediným produktem, jehož výroba po celé období meziročně rostla.

Graf č. 3: Výroba v ks v jednotlivých letech

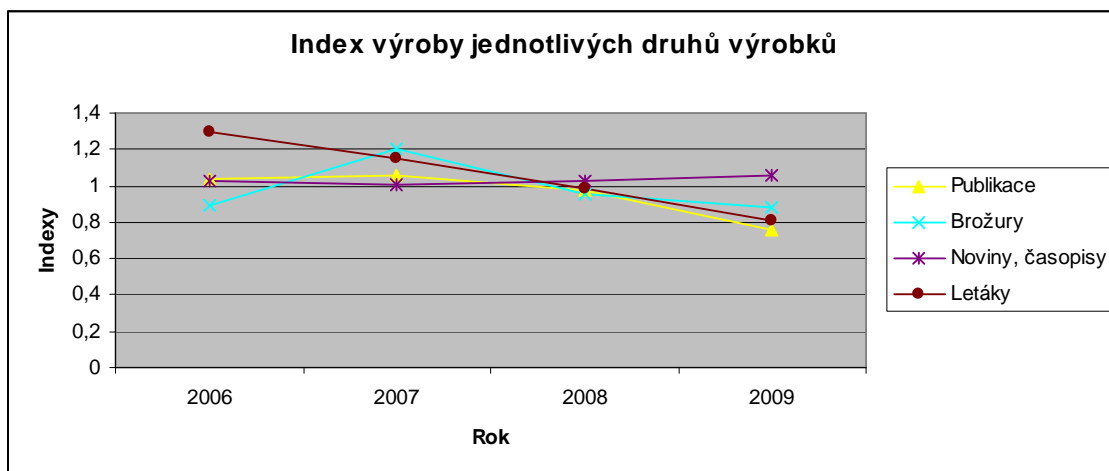
V tabulce č. 10 jsou uvedeny indexy jednotlivých druhů produktů v jednotlivých letech.

Tabulka č. 10: Meziroční změna produktů v letech 2006 - 2009

Produkt	2006	2007	2008	2009
Publikace	1,04	1,06	0,98	0,76
Brožury	0,89	1,2	0,95	0,88
Noviny, časopisy	1,03	1,01	1,03	1,06
Letáky	1,3	1,15	0,99	0,81

Zdroj: vlastní výpočty

Graf č. 4: Meziroční změna výroby jednotlivých druhů výrobků

9. Analýza efektivity vynaložených nákladů ve vybraném podniku

Ze zjištěných nákladů a tržeb je možné pro podnik spočítat tzv. ukazatel nákladovosti, který vypovídá o tom, kolik Kč nákladů vynaloží podnik na 1 Kč tržeb. Tento ukazatel je velmi významné v podniku sledovat.

9.1. Ukazatel nákladovosti v jednotlivých letech rentabilita nákladů

Obecný vzorec pro výpočet ukazatele nákladovosti je poměrem celkových nákladů společnosti k celkovým výnosům.

$$\frac{\text{náklady}}{\text{výnosy}}$$

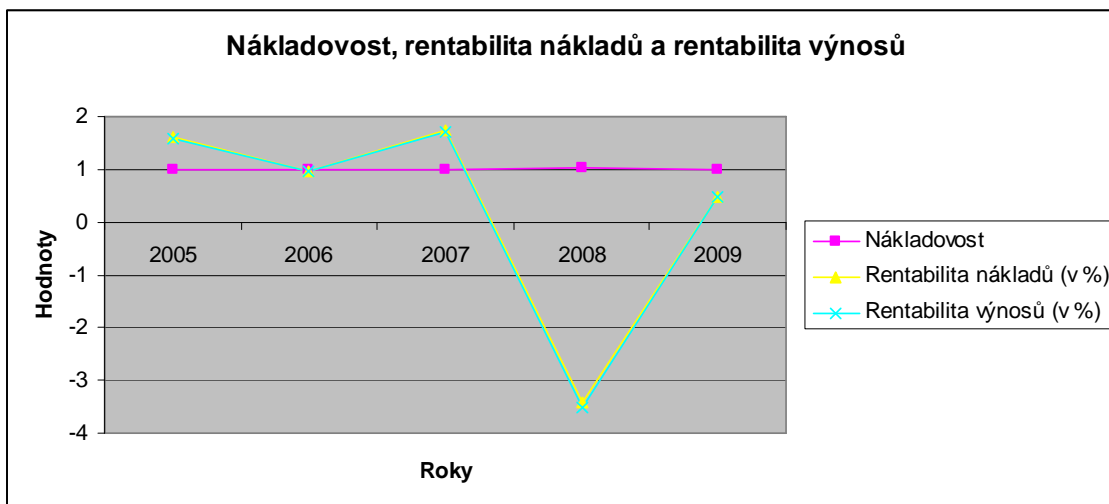
Pro výpočet rentability nákladů byl použit vzorec $\text{ROC} = \text{čistý zisk} / \text{N}$ a pro výpočet rentability výnosů $\text{ROS} = \text{čistý zisk} / \text{V}$. V teoretické části byl vysvětlen vzájemný vztah mezi výnosností (tj. rentabilitou výnosů) a nákladovostí. Z toho vyplývá, že všechny sledované ukazatele jsou ovlivňovány stejnými faktory, rozdíl je pouze v měřítku. U všech ukazatelů dochází k hodnocení účinnosti nákladů.

Tabulka č. 11: Nákladovost, rentabilita nákladů a výnosnost

Roky	2005	2006	2007	2008	2009
Nákladovost	0,9842	0,9905	0,9828	1,0352	0,9952
Rentabilita nákladů (v %)	1,6054	0,9562	1,7336	-3,4047	0,4808
Rentabilita výnosů (v %)	1,5799	0,9471	1,7038	-3,5247	0,4785

Zdroj: vlastní výpočty

Graf č. 5: Nákladovost, rentabilita nákladů a rentabilita výnosů

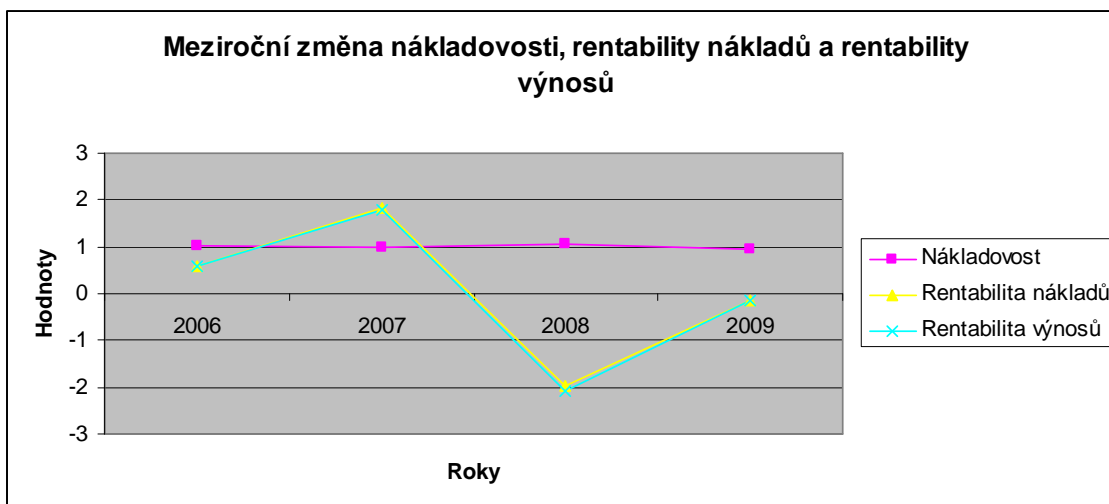

Tabulka č. 12: Meziroční změna nákladovosti, rentability nákladů a výnosnosti

Roky	2006	2007	2008	2009
Nákladovost	1,01	0,99	1,06	0,95
Rentabilita nákladů	0,59	1,82	-1,96	-0,14
Rentabilita výnosů	0,60	1,79	-2,07	-0,14

Zdroj: vlastní výpočty

Graf č. 6: Indexy nákladovosti, rentability nákladů a rentability výnosů

Z výše uvedených výpočtů je zřejmé, že v roce 2006 a v roce 2009 vynaložil podnik nejvíce Kč nákladů na 1 Kč tržeb. Konkrétně 0,99 Kč nákladů na získání 1 Kč

tržeb. Index v letech 2009/2008 byl 0,95. Oproti rokům 2008/2007 došlo k poklesu indexu nákladovosti o 0,11. Stejného ukazatele nákladovosti, kromě roků 2006 a 2009, bylo dosaženo také v letech 2005 a 2007. Podnik vynaložil stejnou částku nákladů na dosažení 1 Kč tržeb. Index nákladovosti za roky 2006/2005 vykazoval hodnoty 1,01, což znamená, že nákladovost stoupla o 1 %. Nejhoršího výsledku z hlediska ukazatele nákladovosti dosáhl podnik v roce 2008. V tomto roce vynaložil podnik nejvíce Kč nákladů k docílení 1 Kč tržeb.

Ve všech pěti letech, s výjimkou roku 2008, se ukazatel nákladovosti pohybuje těsně pod číslem 1,00. V roce 2007 vykazovaly náklady vyšší hodnoty ve srovnání s rokem 2006, avšak došlo také k růstu tržeb, což způsobilo, že je ukazatel téměř stejný jako v roce 2006. V roce 2005, oproti roku nadcházejícímu, byly vyšší nejen náklady, ale také tržby.

Z hlediska podniku je snaha dosahovat co nejnižšího ukazatele nákladovosti. Podnik by se měl proto snažit snižovat náklady, a to zejména náklady režijní. Pokud by ukazatel nákladovosti vyšel nad hodnotou 1, znamenalo by to, že podnik vynaloží více Kč nákladů než kolik získá Kč tržeb. Tato situace nastala v roce 2008, kdy podnik vynaložil 1,04 Kč nákladů na získání 1 Kč tržeb. Toto je pro společnost značně nežádoucí a neperspektivní.

Při hodnocení rentability nákladů je vhodné zmínit, co rentabilita nákladů vyjadřuje, o čem vypovídá. Rentabilita nákladů vypovídá o efektivnosti hospodářské činnosti podniku. Odpovídá na otázku, kolik % zisku připadá na 1 Kč vynaložených nákladů. V roce 2005, kdy činila rentabilita nákladů 1,6054 %, získal podnik z 1 Kč nákladů 1,6054 % zisku. Nejlepších výsledků dosáhla společnost opět v roce 2007 (1,7336 %). Ukazatel by měl vykazovat rostoucí tendenci. V případě našeho podniku tomu příliš tak není. Vývoj rentability nákladů je velmi kolísavý a v roce 2008 vykazuje záporné hodnoty. Tento výsledek hovoří o tom, že podnik nebyl rentabilní. V roce 2009 (0,4808 % zisku na 1 Kč nákladů), mluvíme již o přijatelném výsledku. Toto číslo, 0,4808, je způsoben velmi nízkým výsledkem hospodaření před zdaněním. Výsledek hospodaření činil pouze 50 000 Kč, oproti tomu náklady přes 10 000 000 Kč.

10. Zhodnocení dopadu změny objemu výroby na výsledky hospodaření podniku

V další praktické části došlo ke stanovení nákladových funkcí dané společnosti.

10.1. Stanovení nákladových funkcí s různorodou produkcí v jednotlivých letech

Jelikož se jedná o podnik s různorodou produkcí, byl pro stanovení použit tento vzorec:

$$N = F + h * Q, \text{ kde:}$$

h = haléřový ukazatel

Q = celková produkce (tržby)

F = fixní náklad

Na základě klasifikační metody došlo k rozdělení nákladů na náklady variabilní a fixní. Po rozdělení nákladů vzhledem k objemu výroby byly stanoveny v jednotlivých letech tyto nákladové funkce:

Rok 2005:

$$h = 6\,479\,758 / 12\,022\,000 = 0,54$$

$$N = F + h * Q$$

$$N = 5\,480\,000 + 0,54 * 12\,022\,000 - \text{nákladová funkce v roce 2005}$$

Rok 2006:

$$h = 5\,514\,953 / 10\,932\,000 = 0,50$$

$$N = F + h * Q$$

$$N = 5\,780\,000 + 0,50 * 10\,932\,000$$

Rok 2007:

$$h = 6\,535\,169 / 12\,608\,000 = 0,52$$

$$N = F + h * Q$$

$$N = 6\,155\,300 + 0,52 * 12\,608\,000$$

Rok 2008:

$$h = 6\,824\,564 / 11\,868\,000 = 0,58$$

$$N = F + h * Q$$

$$N = 5\,528\,000 + 0,58 * 11\,868\,000$$

Rok 2009:

$$h = 5\,379\,536 / 10\,449\,000 = 0,52$$

$$N = F + h * Q$$

$$N = 5\,020\,000 + 0,52 * 10\,449\,000$$

Haléřový ukazatel, se kterým se při stanovení nákladové funkce pracuje, představuje podíl variabilních nákladů k tržbám, nebo-li k produkci. Jinými slovy kolik Kč nákladů připadá na 1 Kč tržeb. Jako zajímavé se jeví roky 2007 a 2009, kdy vyšel haléřový ukazatel stejný (0,52); u našeho podniku připadá v těchto letech 0,52 Kč nákladů na 1 Kč tržeb. V roce 2005 o 0,02 Kč nákladů na 1 Kč tržeb více. V tomto roce podnik vynaložil více Kč na získání 1 Kč tržeb. Čím menší haléřový ukazatel vyjde, tím lépe (Horejšová, 2009).

Z velikostí haléřového ukazatele se jako nejpříznivější jeví rok 2006, kdy byl haléřový ukazatel nejnižší (0,50).

Snahou podniku by mělo být dosahovat co nejnižších nákladů. Nejlépe docílit zvýšení tržeb a snížení nákladů. Jelikož se jedná o náklady fixní, k jejichž snížení dochází velmi obtížně, měl by podnik alespoň zabránit jejich dalšímu růstu.

10.2. Dopad změny tržeb na hospodaření podniku

Pro znázornění modelové situace vezměme v úvahu, že se fixní náklady podniku nemění, zůstávají od roku 2009 na stejné úrovni. Ponecháme je ve výši 5 020 000 Kč. Dále budeme uvažovat růst, snížení tržeb a to vždy o určité procento (snížení a zvýšení o 10% a zvýšení o 15%). Zvyšovat a snižovat tržby budeme také v posledním sledovaném roce, v roce 2009. Velikost zvyšovaných a snižovaných tržeb činila 10 449 000 Kč. Haléřový ukazatel ponecháme stejný jako v roce 2009, tedy 0,52. Za této situace a s těmito údaji je možné vytvořit náhled na vývoj důležitých ukazatelů.

$$N = F + h * Q, \text{ kde:}$$

h = haléřový ukazatel

Q = celková produkce (tržby)

F = fixní náklady

Zvýšení tržeb o 10 %:

$$N = F + h * Q$$

$$N = 5\,020\,000 + 0,52 * 11\,493\,900$$

$$N = \mathbf{10\,996\,360}$$

Snížení tržeb o 10 %:

$$N = F + h * Q$$

$$N = 5\,020\,000 + 0,52 * 9\,404\,100$$

$$N = \mathbf{9\,910\,132}$$

Zvýšení tržeb o 15 %:

$$N = F + h * Q$$

$$N = 5\,020\,000 + 0,52 * 12\,016\,350$$

$$N = 11\,268\,502$$

Pro lepší orientaci jsou výsledky uvedeny v tabulce. Zároveň s tím je zde nastíněno, jak by se změna velikosti tržeb projevila v hospodaření podniku, tj. byl vypočítán ukazatel rentability aktiv, rentability vlastního kapitálu a výnosnost.

Tabulka č. 13: **Modelová situace podniku a výpočet důležitých ukazatelů**

Δ tržeb		Tržby	Náklady	Zisk	ROA	ROE	N / V
%	absolutně						
10%	1 044 900	11 493 900	10 996 360	497 540	3,89	8,74	0,96
-10%	-1 044 900	9 404 100	9 910 132	-506 032	-3,95	-8,89	1,05
15%	1 567 350	12 016 350	11 268 502	747 848	5,84	13,13	0,94

Zdroj: Výkazy společnosti, vlastní výpočty

Ze znázornění modelové situace vyplývá, že se zvyšováním tržeb roste zároveň také rentabilita aktiv a rentabilita vlastního kapitálu. Rentabilita aktiv všeobecně představuje míru zisku připadající na 1 Kč aktiv. V naší modelové situaci, při zvýšení tržeb o 10%, připadá na 1 Kč aktiv 3,89 Kč zisku. Rentabilita vlastního kapitálu, která vypovídá o tom, kolik Kč zisku připadá na 1 Kč kapitálu investovaného společníkem, činila v tomto případě 8,74. Jinými slovy 1 Kč investovaná vlastníky do společnosti přinesla 8,74 Kč zisku. Pokud bychom vzali v úvahu variantu snížení tržeb, docházelo by v podniku k záporným hodnotám rentability aktiv i rentability vlastního kapitálu. Tyto výsledky by nebyly pro hospodaření podniku dobré. Závěrem z této modelové situace vyplývá, že by se měl podnik zabránit sebemenšímu snižování tržeb.

V případě rentability aktiv je v tabulce počítáno s již zvýšenými či sníženými tržbami. Kdybychom brali v úvahu tržby, kterých společnost v daném roce (2009) opravdu dosáhla, tedy 10 449 000 Kč, rentabilita aktiv by činila 0,39 (50 000 / 12 800 000 = 0,39 %). 1 Kč tržeb přináší v tomto roce podniku 0,39 Kč zisku. Tento výsledek je pro podnik značně neperspektivní.

Z modelové situace dále vyplývají výsledky výnosnosti. Při desetiprocentním zvýšení tržeb by výnosnost dosahovala hodnoty 0,96, což znamená, že na 1 Kč výnosů by připadalo 0,96 Kč nákladů. V případě snížení tržeb o 10 % by výnosnost vyšla 1,05. Tato situace znamená, že náklady společnosti byly vyšší než výnosy, což je pro podnik také neperspektivní.

Výpočet tržeb je možné použít i pro výpočet stupně provozní páky, který vypovídá o tom, jakým způsobem změna objemu výroby ovlivní zisk.

10.3. Výpočet stupně provozní páky

K výpočtu stupně provozní páky používáme vzorec: procentní změna zisku / procentní změna tržeb.

$$\frac{(Z1-Z0)/Z0}{(T1-T0)/T0}$$

Jelikož by finanční zisk naší situaci výrazně zkreslil, budeme počítat jen se ziskem provozním. Nastíníme zde stupeň provozní páky za situace zvýšení tržeb v podniku o 10 %. Zvýšené tržby o 10 % dosahují velikosti 11 493 900 Kč, zisk je 497 540 Kč. V roce 2009, se kterým to budeme porovnávat byl zisk pouhých 93 317 Kč a tržby dosahovaly hodnoty 10 449 000 Kč.

Zvýšení tržeb o 10 %:

Procentní změna zisku: $(497\,540 - 93\,317) / 93\,317 = 4,33$

Procentní změna tržeb: $(11\,493\,900 - 10\,449\,000) / 10\,449\,000 = 0,1$

Stupeň provozní páky: $4,33 / 0,1 = \mathbf{43,3}$

Stupeň provozní páky vyšel kladný a poměrně vysoký, 43,3. Pro naši společnost to znamená, že v případě zvýšení tržeb společnosti o 1% se zisk zvýší 43,3 krát. Při 10-ti procentním růstu tržeb by to bylo 433 krát.

Snahou podniku by mělo být dosažení co nejvyššího stupně provozní páky. Čím vyšší stupeň vyjde, tím vícekrát se zvýší v podniku zisk.

Stupeň provozní páky nemá na podnik pouze pozitivní vliv, ale také negativní. A to v takovém případě, kdy dosahuje velmi vysokých hodnot. Čím větší hodnoty stupeň provozní páky vykazuje, tím větší je i podnikatelské riziko. Vyšší stupeň provozní páky je vhodný při růstu výroby, a to v období konjunktury (Horejšová, 2009).

V následující tabulce jsou uvedeny změny nákladů, výnosů, zisku při 10% změně tržeb. Dále je uvedena změna nákladů vlivem změny nákladovosti a změna zisku vlivem rozšíření výroby. Základním obdobím je rok 2009 a běžným obdobím hodnoty ukazatelů při zvýšení tržeb o 10 %.

Tabulka č. 14: **Náklady, výnosy, zisk a nákladovost v roce 2009 a v běžném období**

	Rok		Změna	
	2009	běžné	absolutní	relativní
náklady	10 355 683	10 996 360	640 677	1,06
výnosy	10 449 000	11 493 900	1 044 900	1,1
zisk	93 317	497 540	404 223	5,33
nákladovost	0,9911	0,9537	-0,0374	0,96

Zdroj: Výkazy společnosti, vlastní výpočty

Tabulka č. 15: **Vlivy jednotlivých faktorů na změnu nákladů a zisku**

	absolutně	relativně
změna zisku vlivem změny nákladovosti	394 891	4,8470
změna zisku vlivem rozšíření výroby	9 331,7	1,1
změna N vlivem změny nákladovosti	-394 891	0,9653

Zdroj: Vlastní výpočty

Náklady podniku činily v roce 2009 10 355 683 Kč, výnosy 10 449 000 Kč. Při zvýšení tržeb o 10 % dosahují náklady velikosti 10 996 360 Kč a výnosy 11 493 900 Kč. Zisk v roce 2009 dosahovala společnost ve výši 93 317 Kč, kdežto při zvýšení tržeb o 10 % by se zisk zvýšil na 497 540 Kč. Zvýšení tržeb o 10 % při zachování stávajících fixních nákladů se promítne také do snížení nákladovosti o 4 %, tj. o 0,037 Kč nákladů

na 1 Kč tržeb. Změna (pokles) nákladovosti by znamenal úsporu celkových nákladů o 394 891 Kč, tj o 3,5 % a zároveň by pozitivně ovlivnil zisk, který by vzrostl v důsledku změny nákladovosti o 394 891 Kč, tj. o 384 %. Dalším faktorem ovlivňujícím zisk je zvýšení výroby. Vlivem rozšíření výroby by se zisk zvýšil o 9 331,7 Kč, což je o 10 %. Celková změna zisku je tvořena ze změny zisku vlivem rozšíření výroby a změny zisku vlivem změny nákladovosti.

$$\Delta Z = \Delta Z / \Delta W + \Delta Z / n$$

Vychází z modelu: $\Delta Z = Z_1 - Z_0 = (W_1 - n_1 W_1) - (W_0 - n_0 W_0)$.

11. Závěr

Cílem diplomové práce bylo zhodnotit význam sledování, klasifikace a evidence nákladů v podniku jako hlavního činitele zvyšování zisku. Dále posoudit možnosti měření efektivnosti vynaložených nákladů respektive efektivnosti vynaložených výrobních faktorů. Také vysvětlit pojem provozní páka zejména v návaznosti na vztahy mezi základními ekonomickými veličinami a zvolené metody aplikovat ve vybraném podniku z jihočeského kraje, který měl být výrobní povahy.

Tématem práce byly „Náklady a změna objemu výroby“.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části, a to na část teoretickou a na část praktickou, která je aplikací teoretické části na mnou zvolený podnik. Úvodem teoretické části se zabývám definicí, klasifikací a evidencí nákladů. Dále jsou vysvětleny nákladové funkce a metody jejich řízení. Třetí a podrobnější částí je provozní páka a s ní související bod zvratu.

V úvodu praktické části je popsán mnou vybraný podnik z jihočeského kraje, který měl být výrobní povahy. Jedná se o tiskárnu S-Tisk Vimperk, s. r. o., která byla založena roku 1999. Společnost je charakterizována z hlediska důležitých ukazatelů, jakými jsou počet zaměstnanců, velikost aktiv, výsledku hospodaření a velikost tržeb a celkových výnosů v jednotlivých letech. Důležité podklady a veškeré materiály potřebné ke zpracování diplomové práce jsem získala od majitele společnosti. Při výpočtech jsem nejvíce vycházela z rozvahy a výkazu zisku a ztráty za roky 2005 – 2009. Velmi nápomocna mi byla také osobní setkání s majitelem společnosti, panem Ing. Ladislavem Štěrbou.

Při hodnocení celkových nákladů podniku jsme došli k závěru, že jsou tvořeny z 99% náklady provozními. Finanční náklady tvoří jen malou část celkových nákladů a mimořádné náklady vykazovaly za všechny roky nulovou hodnotu.

Nejvyšších provozních nákladů dosahovala společnost v roce 2007. Oproti roku 2006 došlo k nárůstu o 12%. Primárním důvodem růstu nákladů bylo zvýšení objemu výroby; společnost dostávala více zakázek od odběratelů, než v roce předcházejícím. Naopak nejnižších provozních nákladů bylo zaznamenáno v posledním sledovaném období. V tomto roce došlo k poklesu nákladů, ve srovnání s rokem 2008, o 1 874 228 Kč. Celkově bychom mohli vývoj provozních, ale i celkových nákladů, zhodnotit jako kolísavý.

Vývoj nákladů nepochybně souvisí také s vývojem objemu produkce a dále s vývojem výnosů, resp. tržbami společnosti. Pro zhodnocení objemu produkce je nutné zmínit, že společnost se nejvíce zabývá výrobou publikací. Výroba publikací nabývala od roku 2005 do roku 2007 rostoucího tempa. Nejvyšší objem produkce publikací byl zaznamenán v roce 2007, kdy došlo k růstu o 6 % ve srovnání s rokem 2006. Avšak od roku 2007 docházelo k poklesu výroby tohoto druhu výrobku. Téměř stejný vývoj produkce byl zaznamenán u brožur a letáků, kdy nejproduktivnějším rokem byl rok 2007, poté tempo výroby klesá. Noviny a časopisy jsou jediným výrobkem, který měl po celé období rostoucí tempo produkce.

S objemem produkce jsou úzce spjaty tržby společnosti. Nejvíce perspektivní byla společnost v roce 2007, naopak nejmenší byly tržby v roce 2009. V souvislosti s tržbami bychom neměli opomenout zmínit zisk společnosti. Nejvyššího zisku dosáhla společnost opět v roce 2007, naopak v roce 2008 se společnost dostala do ztráty ve výši 420 564 Kč. Tato ztráta byla způsobena vyšší hodnotou nákladů oproti výnosům. Příčinou tak nízkých tržeb a zisku v roce 2008 je hospodářská krize, kterou byla společnost ve značné míře zasažena a s tím spojené menší množství zakázek. V roce 2009 vykazoval výsledek hospodaření již kladné hodnoty, a to 50 000 Kč.

Podle klasifikační metody došlo k rozdělení nákladů na náklady fixní a variabilní a poté k sestavení nákladových funkcí. Jako nejpříznivější se z hlediska haléřového ukazatele jevil rok 2006, kdy bylo dosaženo nejnižší hodnoty. V roce 2007 a v roce 2009 vykazoval haléřový ukazatel stejné hodnoty.

Důležitým bodem praktické části byl výpočet stupně provozní páky, který byl nastíněn za předpokladu zvýšení tržeb o 10 %. Zvýšené tržby a zisk byly porovnávány

s rokem 2009. Při zvýšení tržeb o 1 % dojde ve společnosti ke zvýšení zisku 43,3krát. Pokud by došlo k růstu tržeb o 10%, zisk by se zvýšil 433krát.

Pro zjištění efektivnosti vynaložených nákladů byl použit ukazatel nákladovosti, rentabilita tržeb a rentabilita nákladů. Tyto ukazatele jsou ovlivněny stejnými faktory a ovlivňují rentabilitu aktiv a rentabilitu vlastního kapitálu. Z hlediska nákladovosti je vhodné zmínit, že v roce 2006 a v roce 2009 dosáhl podnik nejlepších výsledků, vynaložil nejméně Kč nákladů na získání 1 Kč tržeb. Naopak v roce 2008 vynaložil podnik více, než získal. Snahou společnosti je dosahovat co nejmenší hodnoty tohoto ukazatele.

U rentability nákladů a rentability výnosů, nebo-li výnosnosti, je důležité říci, že ač by měl ukazatel vykazovat rostoucí tempo, v našem podniku tomu tak není. Vývoj rentability nákladů a rentability výnosů je velmi kolísavý. V roce 2008 vykazovaly ukazatelé rentability záporné hodnoty. Rentabilita nákladů činila -3,4047 % a rentabilita výnosů -3,5247 %. Tyto výsledky hovoří o tom, že společnost nebyla v těchto letech rentabilní.

Velmi zajímavou částí je modelová situace, při které jsou uvažovány fixní náklady na úrovni roku 2009. Tato modelová situace ukazuje nástin důležitých ukazatelů při změně tržeb (zvýšení, snížení) o určité procento. Z modelové situace vyplývá, že se zvyšováním tržeb dochází zároveň k růstu rentability aktiv a rentability vlastního kapitálu. Při 10% zvýšení tržeb by došlo k růstu zisku z 50 000 Kč v roce 2009 na 497 540 Kč. Zvýšení tržeb má za následek zvýšení zisku, které je součtem změny zisku způsobené změnou nákladovosti a změny zisku vlivem rozšíření výroby. Na druhé straně při snížení tržeb o 10 % by tyto ukazatele vykazovaly záporné hodnoty, což není pro hospodaření podniku perspektivní. Podnik by měl zabránit jakémukoli snižování tržeb.

Závěrem této práce je vhodné říci, že nejperspektivnějším rokem byl rok 2007, kdy společnost dosahovala nejvyšších tržeb a získávala nové odběratele. Na druhé straně rokem nejméně rentabilním byl rok 2009, kdy byla společnost zasažena hospodářskou krizí a v porovnání s ostatními roky její produkce značně poklesla. Společnosti S – Tisk Vimperk, s. r. o. bych doporučila udržet stabilní tržby (případně je

navýšit). Dále snižovat náklady, zejména potlačovat náklady fixní (na základě důkladné analýzy), čímž by došlo ke zlepšení nákladovosti, která vyvolá úsporu nákladů a v návaznosti by došlo ke zlepšení výsledků hospodaření.

Summary

The topic of my thesis is “Costs and change of production volume”. My thesis is divided into two parts, theoretical and practical part. The theoretical part is applied to a corporation in South Bohemia chosen by myself. Monitoring importance evaluation, classification and cost finding as a head agent of profit increase in this company was the main goal of my thesis. In the following appraisal of measuring possibilities of expenses incurred effectiveness or if you like production factors incurred effectiveness and explanation of the concept “operational lever” especially in sequence with relationships between basic and economical values were the next goals of my thesis.

In introduction, the theoretical part is concerned with cost definitions, their classification and records. Costs are connected with cost function and operational lever that is closely related to costs. Next, there is a more detailed explanation of an operational lever level that is really important to observe in a company. In connection with the operational lever a critical point was not neglected.

The critical point was the last point of the theoretical part. Thereinafter the practical part is introduced in which first the chosen corporation from South Bohemian district that might be of a production character is described. This company is characterized in light of basic indicators, for example number of employees, asset size, management result size, etc.

The following chapters of the practical part are focused on the chosen methods mentioned in the theoretical part. A major attention is paid to the operational lever level, expenditure indicator, cost function assessment, model situation facture that shows a change of important indicators in the company providing change of takings in specific percent. In conclusion of the practical part, the profit alternation influenced with expenditure change, the change of production extension and the expenditure change influenced with cost change were demonstrated. The evaluation of all calculations, the introduction of proven situation in a company and the proposition of precautions for prosperity improvement are integral parts of the practical part.

Key words: operational lever, critical point, costs, revenues, production volume, costs ratio

Seznam použité literatury

1. HOREJŠOVÁ, Kateřina. *Vztah mezi náklady a objemem výroby*. České Budějovice, 2009. 63 s. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.
2. SYNEK, Miloslav. *Manažerská ekonomika*. 3. aktualiz. vyd. Praha : Grada Publishing, 2003. 466 s. ISBN 80-7169-211-5.
3. SYNEK, Miloslav. *Podniková ekonomika*. 2. vyd. Praha : C.H.Beck, 2000. 456 s. ISBN 80-7179-388-4.
4. SYNEK, Miloslav. *Ekonomika a řízení podniku*. 2. vyd. Praha : VŠE, 1997. 446 s. ISBN 80-7079-273-6.
5. SYNEK, Miloslav. *Manažerská ekonomika*. Praha : Grada Publishing, 2007. 452 s. ISBN 978-80-247-1992-4
6. SYNEK, Miloslav. *Podniková ekonomika*. Praha : C. H. Beck, 2002. 479 s. ISBN 80-7179-736-7
7. GRÜNDWALD, Rolf, HOLEČKOVÁ, Jaroslava. *Finanční analýza a plánování podniku*. 1. vyd. Praha: VŠE. 1996. 197 s. ISBN 80-7079-257-4.
8. GRÜNDWALD, Rolf; HOLEČKOVÁ, Jaroslava. *Finanční analýza a plánování podniku*. Praha : Ekopress, 2009. 318 s. ISBN 978-80-86929-26-2.
9. KAVAN, Michal. *Výrobní a provozní management*. Praha : Grada Publishing, 2002. 424 s. ISBN 8024701995.
10. STŘELEČEK, František; ZDENĚK, Radek. *Efficiency of intensification costs*. první. České Budějovice : Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, ekonomická fakulta, 2008. 146 s. ISBN 978-80-7394-136-9.
11. KRÁL, Bohumil. *Manažerské účetnictví*. druhé rozšířené vydání. Praha : Management Press, 2006. 622 s. ISBN 80-7261-141-0.
12. KISLINGEROVÁ, Eva . *Manažerské finance*. Praha : C. H. Beck, 2007. 745 s. ISBN 978-80-7179-903-0
13. POPESKO, Boris. *Moderní metody řízení nákladů*. Praha : Grada Publishing, 2009. 245 s. ISBN 978-80-247-2974-9

14. FIBÍROVÁ, Jana; ŠOLJAKOVÁ, Libuše; WAGNER, Jaroslav. *Nákladové a manažerské účetnictví*. Praha : ASPI, 2007. 432 s. ISBN 978-80-7357-299-0
15. ŠOLJAKOVÁ, Libuše. *Strategicky zaměřené manažerské účetnictví*. Praha : Management Press, 2009. 206 s. ISBN 978-80-7261-199-7.
16. STŘELEČEK, František. *Analýza podnikatelské činnosti II.* . první. České Budějovice : Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 1992. 86 s. ISBN 80-85645-02-5.
17. DVOŘÁKOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS*. 2. aktualizované rozšířené vydání. Brno: Computer Press, a. s. , 2009. 329 s. ISBN 978-80-251-1950-1.
18. Nauka o podniku : Kalkulace nákladů. In *Nauka o podniku* [online]. [s.l.] : [s.n.], 2007 [cit. 09-12-2010]. Dostupné z WWW: <http://nop.topsid.com/index.php?war=kalkulace_nakladu>.
19. *Www.eamos.cz* [online]. 2010 [cit. 09-12-2010]. Rentabilita. Dostupné z WWW: <http://www.eamos.cz/amos/kat_spo/externi/kat_spo_2966/8/kap813.html>.
20. NĚMČÍK, Petr. *Www.noodle.vsb.cz* [online]. 2010 [cit. 08-12-2010]. UKAZATELE RENTABILITY VE FINANČNÍ ANALÝZE – POHLED INVESTORA. Dostupné z WWW: <moodle.vsb.cz/moodle/mod/resource/view.php?id=57749>.

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Průběh celkových nákladů

Obrázek č. 2: Dlouhodobá nákladová funkce ve tvaru písmene U

Obrázek č. 3: Bodový diagram

Obrázek č. 4: Pyramidová soustava finančních ukazatelů

Obrázek č. 5: Grafické znázornění efektu z rozšíření výroby

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Primární ukazatele

Tabulka č. 2: Poměrové ukazatele

Tabulka č. 3: Vývoj ukazatelů charakterizující společnost

Tabulka č. 4: Náklady společnosti S- Tisk, s. r. o.

Tabulka č. 5: Procentuální podíl nákladů

Tabulka č. 6: Vývoj fixních a variabilních nákladů

Tabulka č. 7: Tržby společnosti S- Tisk, s. r. o.

Tabulka č. 8: Vývoj hospodaření společnosti v jednotlivých letech

Tabulka č. 9: Objem výroby v ks

Tabulka č. 10: Meziroční změna produktů v letech 2006 – 2009

Tabulka č. 11: Nákladovost, rentabilita nákladů a výnosnost

Tabulka č. 12: Meziroční změna nákladovosti, rentability nákladů a rentability výnosů

Tabulka č. 13: Modelová situace podniku a výpočet důležitých ukazatelů

Tabulka č. 14: Náklady, výnosy, zisk a nákladovost v roce 2009 a v běžném období

Tabulka č. 15: Vlivy jednotlivých faktorů na změnu nákladů a zisku

Seznam grafů

Graf č. 1: Vývoj nákladů společnosti v Kč

Graf č. 2: Vývoj tržeb v Kč

Graf č. 3: Výroba v ks v jednotlivých letech

Graf č. 4: Meziroční změna výroby jednotlivých druhů výrobků

Graf č. 5: Nákladovost, rentabilita nákladů a rentabilita výnosů

Graf. č 6: Indexy nákladovosti, rentability nákladů a rentability výnosů

Seznam příloh

Příloha č. 1: Rozvaha společnosti v letech 2005 – 2009 (aktiva)

Příloha č. 2: Rozvaha společnosti v letech 2005 – 2009 (pasiva)

Příloha č. 3: Výkaz zisku a ztrát společnosti v letech 2005 – 2009

Příloha č. 1:

Označ.	Rozvaha - Položka	2005	2006	2007	2008	2009
	AKTIVA CELKEM	14 958	15 922	15 496	13 798	12 800
B.	Dlouhodobý majetek	9 217	10 305	9 090	8 117	7 811
B. II.	Dlouhodobý hmotný majetek	9 217	10 305	9 090	8 117	7 811
C.	Oběžná aktiva	5 733	5 607	6 397	5 669	-496
C. I.	Zásoby	199	202	174	163	0
C. III.	Krátkodobé pohledávky	4 078	4 015	3 571	3 556	-496
C. IV.	Krátkodobý finanční majetek	1 456	1 390	2 652	1 950	0
D. I.	Časové rozlišení	8	10	9	12	0

Příloha č. 2:

Označ.	Položka	2 005	2 006	2 007	2 008	2 009
	PASIVA CELKEM	14 958	15 922	15 496	13 798	12 800
A.	Vlastní kapitál	5 904	5 969	6 157	5 688	5 694
A. I.	Základní kapitál	100	100	100	100	100
A. III.	Rezervní fondy, nedělitelný fond a ostatní fondy ze zisku	10	10	10	10	10
A. IV.	Výsledek hospodaření minulých let	5 602	5 751	5 827	5 998	5 534
A. V. 1.	Výsledek hospodaření běžného účetního období (+/-)	192	108	220	-420	50
B.	Cizí zdroje	9 039	9 883	9 155	7 915	6 937
B. III.	Krátkodobé závazky	5 034	6 595	6 609	6 451	6 673
B. IV.	Bankovní úvěry a výpomoci	4 005	3 288	2 546	1 464	264
C. I.	Časové rozlišení	15	70	184	195	169

Příloha č. 3:

Označ.	Výkaz zisku a ztráty - položka	2005	2006	2007	2008	2009
II.	Výkony	12 022	10 932	12 608	11 868	10 449
B.	Výkonová spotřeba	7 651	5 814	6 488	5 971	5 470
plus	Přidaná hodnota	4 371	5 118	6 120	6 077	4 979
C.	Osobní náklady	3 240	4 164	4 761	4 696	3 920
D.	Daně a poplatky	8	3	11	7	8
E.	Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	968	1065	1 215	973	837
G.	Změna stavu rezerv a opravných položek v provozní oblasti	-56	-37	-35	0	0
IV.	Ostatní provozní výnosy	117	470	302	57	0
H.	Ostatní provozní náklady	115	76	73	119	94
V.	Převod provozních výnosů	-	-	-	0	0
*	Provozní výsledek hospodaření	213	317	397	339	120
X.	Výnosové úroky	1	-	-	0	0
XI.	Ostatní finanční výnosy	-	1	2	2	1
O.	Ostatní finanční náklady	34	210	179	150	71
Q.	Daň z příjmů za běžnou činnost	-	-	-	616	0
**	Výsledek hospodaření za běžnou činnost	180	108	220	-425	50
***	Výsledek hospodaření za účetní období (+/-)	192	108	220	-420	50
****	Výsledek hospodaření před zdaněním	192	108	220	196	50